Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1988 йил 26 январь
СЕШАНБА
№ 21 (4.217).

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин.

— Колхоз Намунавий устави лойиҳаси муҳокамада —

ҲУҚУҚ НИМА-Ю, БУРЧ НИМА?

Колхоз совет социалистик жамиятининг узвий қисми бўлиб, Намунавий устав унинг ташкилий, иқтисодий, ҳуқуқий асосларини белгилайди. Лойиҳада, шунингдек, колхознинг мақсад-вазифалари, унинг аъзоларининг ҳуқуқ-бурчлари, ер ва ундан фойдаланиш тартиботи, коллектив хўжалик мулки, молиявий фаолияти, меҳнатга ҳақ тўлаш қоидалари, ялпи маҳсулот, даромадларни тақсимлаш, колхозчи оиласи (колхоз хонадони)нинг шахсий ёрдамчи хўжалигини юритиш йўл-йўриқлари ҳам гарантияланган.

Андижон область Ленин районидаги «Коммунизм» колхозида Намунавий устав лойиҳаси муҳокамасига бағишланган умумий йиғилиш бўлди. Унда 378 колхозчи қатнашиб, шундан ўн етти нафари муҳим таклифларни ўртага ташлади.

ЕРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНАЙЛИК

А. МУҚИМОВ,
9-бригада бошлиғи

Ер давлат мулки, бутун совет халқининг умумий мулки. Ундан самарали фойдаланиш эса асосий бурчимиз. Ўтган йили 107 гектар майдонда бригада пудрати асосида деҳқончилик қилдик. Очиғини айтганда, янги усул ерга муносабатимизни ўзгартирди, моддий манфаатдорлигимизни оширди. Билим, малака ва тажрибага қараб, колхозчиларга маош белгиладик. Масалан, ҳар ойда механизатор 170, сувчи 104, чопиқчи 85 сўм иш ҳақи олди. Меҳнат интизомига қатъий риоя қилинди, сифат доимо назорат остида бўлди. Бироқ табиий офат ишнинг белига тепди: план бажарилмади. Шунга қарамасдан таннарх пасайиб, харажат 8.127 сўм камайдики, бу оз меҳнат ва маблағ сарфлаб, кўпроқ самара олиш мумкинлигини исботлади.

Буни эслатишдан мурод шуки, ер ўзининг ҳақиқий эгасига топширилсагина катта хирмон уйилади. Уставда шундай сатрлар бор: «Колхоз ўзига биркитилган ердан энг кўп даражада тўла ва тўғри фойдаланиши, ернинг ҳосилдорлигини ошириш, тупроқни эрозиядан ҳимоя қилишга оид ишларни изчил ўтказиши, мелиорация тадбирларини ўз вақтида амалга ошириши... зарур». Афсуски, бу тадбирлар ҳамма вақт изчил рўёбга чиқарилавермайди. Шунинг учун **бунга риоя қилмайдиган жавобгар шахсларга конкрет чора кўриш масаласида Уставга аниқлик киритилиши керак.**

Икки оғиз сўз колхозчи оиласининг шахсий ёрдамчи хўжалиги хусусида. Айтайлик, бир колхозчи ундан унумли фойдаланади. Ўз оиласини қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари билан таъминлабгина қолмай, ортганини шаҳар меҳнаткашларига етказиб беради. Иккинчиси, ернинг умрини беҳуда ўтказади. **«Ўзимнинг томорқа ерим, хоҳласам маҳсулот етиштираман, хоҳламасам йўқ», дейдиганлари ҳам бор. Намунавий уставда бу хусусда ҳам аниқлик бўлиши лозим.**

УСТАВНИ БИЛИШ МАЖБУРИЙ

А. УМРЗОҚОВ,
колхоз партия комитетининг секретари

Ҳар қандай устав уни чуқур билиш, тан олиш, мажбурий амал қилиш билан кучли. Колхоз Намунавий устави ҳар бир колхоз аъзоси учун ана шундай қудратга эга. Илгари уни ҳамма ҳам яхши билмасди. Оқибатда муаммолар қалашиб, ариза ва шикоятлар кўпайди. Тўғри, айримлар ҳуқуқларини жуда яхши билишарди-ю, бурчларини тўла бажаришмасди. Далага чиққан одам колхозчи ҳисобланар, хоҳлаган пайтда колхоз аъзолигидан чиқиб кетаверарди. Бу колхозчиларнинг пенсияга чиқиш пайтларида жуда кўп англашилмовчиликларни вужудга келтирди. Колхоз бедарвоза эмаслигини энди кўпчилик тушуниб етди.

Шу боисдан Намунавий устав лойиҳасини ўнта пахтачилик, ем-хашак, дончилик, боғдорчилик бригадаларида, сут-товар фермаси, машина-трактор парки коллективларида муҳокама қилдик. Колхоз аъзолари вакилларининг умумий йиғилишида янада кенгроқ ўрганиб чиқдик. Ҳар бир коммунист беш колхозчини оталиққа олди. Улар Намунавий устав лойиҳасини бобма-боб, моддама-модда тушунтирдилар.

Қайта қуриш даврида ҳар бир колхозчи ўз коллективининг куч-қудратини, мақсад-вазифаларини, социал ривожланиш планларини ва имкониятларини аниқ англаши шарт. Бунинг учун улар колхоз Намунавий уставини чуқур билиши ва унга амал қилиши керак. Шунинг учун лойиҳанинг «Колхозга аъзолик, колхоз аъзоларининг ҳуқуқ ва бурчлари» бобига **колхозга қабул қилинаётганларни Устав талаблари асосида синовдан ўтказиш ҳақида аниқ кўрсатма киритилиши мақсадга мувофиқ.** Бу меҳнат интизомини мустаҳкамлашнинг ишончли гарови бўлади. Иккинчи таклифим шуки, **Намунавий уставни китобча ҳолида оммавий нусхада нашр этиш ғоят муҳим.** У ҳар бир колхозчи хонадонида бўлса, кўпгина чигалликларнинг шикоятга айланиб, юқори ташкилотларга юборилиши кескин камаяди.

ИМКОНИЯТ ҲИСОБГА ОЛИНСА

А. МАРАЖАБОВ,
4-бригада механизатори

Биз қайта қуришнинг ҳал қилувчи босқичида, туб ислоҳотлар даврида яшаяпмиз. Бундан буён ҳар бир тийин ҳисобда. Колхозларда бунга кўпинча амал қилинмаётир. Устига устак юқоридан берилаётган ноўрин топшириқлар иқтисодий иқлимга салбий таъсир этаяпти. Колхозимизда 847 гектар пахта майдони, етарли техника бор. Агар улар оқилона ишлатилса, бир неча йил мобайнида янги техника сотиб олмаслигимиз мумкин. Аслида бундай бўлмаяпти.

Гап шундаки, бизда пахта пайкаллари машина теримига мос эмас. Кўп қисми адирликда жойлашган. Шунга ва 11 та агрегат бўлишига қарамасдан юқоридан 7 та пахта териш машинасини сотиб олиш планлаштирилибди. Қанча тортишувлардан кейин 33 минг сўмга 3 таси келтирилди. Оқибат нима бўлди? Бункерлардан бор-йўғи 260 тонна пахта тўкилди.

Менимча, **Намунавий уставга четдан мулк сотиб олишда юқоридан тазйиқ бўлмаслиги ҳақида бирорта модда киритилса, колхознинг мустақиллиги кучайиб, иқтисодий номутаносибликка барҳам берилларди.**

ХАРАЖАТ НЕГА ҚАМАЙМАЯПТИ?

Ҳ. ДОНИЁРОВА,
сут-товар фермаси сигирсоғари

Ўтган йили колхозда бир центнер сутнинг таннархи белгиланганидан 2 сўм ошди. Нега?

Сут-товар фермаси механизмларини ремонт қилиш керак эди. Ремонт-ишлаб чиқариш корхонаси эҳтиёт қисмларни берди-ю, бизнинг усталар ишлашди. Корхона вакиллари кўрсатма бериб турган бўлсалар-да, 241 сўмни олиб кетишди. Ваҳоланки эҳтиёт қисмлар 134 сўм турар-кан. Қисқаси, **колхоз маблағини талон-торож қилаётган ташкилотлар талайгина. Шунинг учун Намунавий уставга ана шундай ишларда колхозга мустақиллик бериш юзасидан модда киритилиши зарур, деб ўйлайман.**

АНИҚЛИК БЎЛСА, ҚОИДА БУЗИЛМАЙДИ

А. ҒОФУРОВ,
колхоз бош бухгалтери

Меҳнатни ташкил этиш, унга ҳақ тўлаш, умуман экономикани бошқариш ўта аниқликни талаб қилади. Бунда оддий хато катта молиявий бузилишларга, ҳатто жиноят содир этишгача олиб келади. Тўғри, колхоз ўзининг ички шароитларини, имкониятларини ҳисобга олган ҳолда иш юритади. Бироқ молиявий ҳаракатларда тез-тез тушунмовчиликлар, баҳслар, баъзан жазолашлар учраб туради. **Намунавий уставга махсус фондлардан фойдаланиш хусусида аниқлик киритилиши зарур.** Масалан, ялпи даромаднинг қанча процентдан қанча процентгача бўлган қисмини иш ҳақи учун ажратиш мумкин. Бунинг энг оз, энг юқори поғоналари кўрсатилиши керак. Ҳозир ҳар гектар ер учун иш ҳақи бир хўжаликда 35, иккинчисида 40, бошқасида 45 сўм белгиланаяпти. Бу баъзан норозиликларга сабаб бўлмоқда. Қурилиш, маданий-маиший ва бошқа фондларда ҳам ҳар хиллик мавжуд.

Ўтган йили табиий офатдан пахтачилик бригадаларининг ҳаммаси зарар кўрди. Табиийки, уларнинг харажатларидан маълум миқдорда чегириш керак эди. Республика Агросаноат давлат комитети бу ҳақда лом-мим демади. **Қишлоқ хўжалигида у ёки бу тарзда табиий офат бўлиб туради. Намунавий уставда шу хусусда ҳам махсус модда бўлишини истардик.**

Лойиҳада шундай сатрлар бор: «Колхозчиларнинг қишлоқ хўжалиги маҳсулотларига бўлган эҳтиёжларини қондириш учун колхозда натура фонди тузилади, бу фондга ялпи дон ва бошқа маҳсулотлар ҳосилининг, шунингдек, ем-хашакнинг муайян қисми ажратилади. Ана шу маҳсулотлар ва ем-хашакнинг колхоз аъзоларининг умумий йиғилиши белгилайдиган миқдор ва тартибда колхозчиларга меҳнат ҳақи ҳисобидан берилади ёки сотилади». Аслида қандай бўлаётир? Айтайлик, колхоз мева, сабзавот, гўшт, сут, тухум топшириш планларини уддалади. Лекин район, областда топшириқ бажарилгани йўқ. Натижада колхозда планга қўшимча етиштирилган маҳсулотни ҳам район, область планини бажарилиши учун давлатга топширишга мажбур қилишаяпти. Натура фонди қай тартибда тузилади, деган саволга аниқ жавоб йўқ. **Намунавий уставга натура фонди ялпи маҳсулотнинг мана шунча процентигача ёки планга нисбатан қўшимча етиштирилган маҳсулотдан тузилади, деб аниқ ёзиб қўйилса, ишимиз осонлашган, бу борада аниқ, дадил ҳаракат қилишимиз мумкин бўларди.**

Колхозда «Фикр-мулоҳазалар ва таклифлар дафтари» юритила бошланди. Барча хонадонларга, ҳар бир колхозчига лойиҳа тексти етказилиб, у билан батафсил танишиб чиқиш имкониятлари яратилмоқда. Колхозчилар уни ўқиб, ўрганиб, ўзларининг фикрларини айтишмоқда ва юқоридаги дафтарга қайд қилиб борилмоқда. Ҳозирга қадар икки юздан зиёд мулоҳаза ва таклиф билдирилди. Лойиҳа муҳокамаси қизғин давом этаётир.

А. ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Кўклам яқинлашгани сайин деҳқон юмуши тобора кўпаймоқда. Айниқса ремонтчи-механизаторларнинг қўли қўлига тегмайди. Бундай кўтаринкилик Пискент районидаги «Гулистон» колхозида ҳам ҳукмрон. Ҳозиргача 32 та ҳайдов трактори, шунча сеялка тайёрлов чизиғига келтириб қўйилди.

СУРАТДА: пешқадам ремонтчилар Абдурашид Мафиқов ва Бекмурод Холмуродов иш устида.

А. ЗУФАРОВ фотоси.

ҚАЛБЛАРДА БАҲОР

Калинин районидаги «Москва» совхозининг Карим Эгамбердиев бошлиқ бригадаси сабзавоткорлари шаҳарликларни йил мобайнида дала неъматлари билан таъминлаш ишига катта ҳисса қўшиб келмоқдалар. Улар айни қиш палласида ҳам савдо дўконларига кунига 350—400 килограмм укроп, редиска, кўк пиёз етказиб беришаяпти.

Миришкорлар иссиқхонага 2 килограмм гулкарам ва 48 килограмм эртаги карам уруғи сепишганди. Ҳаммаси бехато униб чиқди. Айни кунларда ниҳоллар агротехника қоидалари асосида парвариш қилинаётир. Бунда Нажия Кутлиева, Саида Йўлдошева сингари ишчилар алоҳида ўрнак кўрсатишаяпти.

— Биз 6 миллион туп ўрнига 6,5 миллион туп сара карам кўчати етиштиришни мўлжаллаб турибмиз, — дейди бригада саркори Карим Эгамбердиев. — Ниҳолларни кўчириб ўтказишга эса февраль охиридан киришамиз.

И. ҚОСИМОВ.

МУСОБАҚА АСОСИДА

Сирдарё область Ворошилов районидаги «Гулистон» совхозида ўтган йили пахта тайёрлаш топшириғи бажарилмади. Деҳқонлар бундан тегишли хулоса чиқариб олдилар. Улар қолоқлик доғини ювиш, жорий йилда гектар ҳосилдорлигини янада ошириш ниятида қишки тадбирларни уюшқоқлик билан ўтказмоқдалар. Жами майдон куздаёқ икки ярусли плугда чуқур ҳайдалиб сифатли шудгорланган, органик ва минерал ўғитларга тўйинтирилганди. Ҳозирги кунда яхоб бериш, маҳаллий ўғит жамғариш, ерни капитал ва жорий текислаш, ариқ-зовурларни тартибга келтириш эътиборда турибди.

— Совхозда мавжуд экин майдонларининг 2 минг 200 гектари ўртача, 680 гектари ўта, 450 гектари кам шўрланган, — дейди бош агроном Нуриддин Тинчликов. — Агар ер чилла сувига қондирилмаса, мўлжалдаги ҳосилни олиш мушкул. Шу боисдан бу тадбир маромида, жадал олиб борилмоқда.

Дала меҳнаткашларининг унумли ишлашлари, мароқли ҳордиқ чиқаришлари учун барча шароит муҳайё. Социалистик мусобақа намунали ташкил этилган. Ғолиблар шарафига ҳар 10 кунда байроқ кўтарилмоқда.

5-бўлимдан Тоғай Бойхўрозов, 3-бўлимдан Маркабой Шодиев ва 4-бўлимдан Эшмат Рустамов бошлиқ бригадаларда қишки юмушлар айниқса яхши бажарилмоқда. Бу коллективларда бўлғуси ҳосилга мустаҳкам замин яратилаяпти.

А. УМРЗОҚОВ.

Кўкламга шай

Ленин районидаги «Социализм» колхозининг механизаторлари мавжуд экиш техникасини кўкламга шайлаб қўйдилар. 83 та чопиқ, 73 та ҳайдов трактори, 25 та сеялка, 93 комплект борона, 7 та чизель 42 та культиватор тайёрлов чизиғидан ўрин олди. Айни пайтда бошқа хил машина-механизмлар ремонти жадал бормоқда. Ҳозиргача 40 та пахта териш машинасининг 25 таси, 29 та кўсак териш ҳамда чувиш агрегатининг 21 таси қўлдан чиқарилди. Қолганлари ҳам 15 февралгача тўлиқ созланади.

Бу муҳим ишда ремонтчи-механизаторлардан Ҳусанбой Исоқов, Наби Сатторов ва Рустам Ҳамидов алоҳида жонбозлик кўрсатишаяпти. Улар ўтган йилги мавсумда чигит экиш, ғўза қатор ораларига ишлов бериш, шудгорлашда ҳамкасбларига ўрнак бўлишганди.

Биз колхоз трактор паркида район агросаноат бирлашмаси ремонт-ишлаб чиқариш корхонасининг бир гуруҳ ишчиларини учратдик.

— Ремонт ишларида ёрдам бергани келдик, — деди машина-трактор паркига техника хизмати кўрсатиш бўлимининг бошлиғи И. Турғунов. — Бизнинг зиммамизга айрим мураккаб машина-механизмларни созлаш юклатилган.

Ремонтчи - механизаторлар учун зарур шароит яратилган. Дам олиш хонасида телевизор, радио мавжуд, газета ва журналларнинг янги сонлари мунтазам келтирилмоқда. Ошхонада кунига икки маҳал иссиқ овқат тайёрланади. Медпункт, ҳаммом ишлаб турибди. Мусобақа ғолиблари ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантирилаяпти.

Ҳозир бу ерда техникани мавсумга ҳозирлаш бўйича область семинар-кўригига тайёрланишмоқда.

Т. КОМИЛОВ.

ЙИЛГА ЯКУН ЯСАЛДИ

СССР СТАТИСТИКА ДАВЛАТ КОМИТЕТИ ХАБАР ҚИЛАДИ

Совет Иттифоқи меҳнаткашлари партия XXVII съездининг ва КПСС Марказий Комитети кейинги пленумларининг қарорларини бажара бориб, Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллик юбилейи йилида ижтимоий ишлаб чиқаришни янада ўстиришни ва унинг самарадорлигини оширишни таъминладилар, дейилади СССР Давлат статистика комитетининг СССРни иқтисодий ва социал ривожлантириш 1987 йилги давлат плани бажарилиши якунлари тўғрисидаги ахборотида. Халқ фаровонлиги ошди. Туб иқтисодий ислоҳот изчиллик билан амалга оширилди, янги хўжалик механизми жорий этилди.

Саноатда маҳсулот ҳажми ва меҳнат унумдорлиги белгиланган суръатларга мувофиқ ошди. Ёнилғи-энергетика ва металлургия комплекслари барқарор ишлади. Машинасозлик маҳсулотини янгилаш жадаллашди. Агросаноат комплексида чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ҳажмлари кўпайди. Капитал қурилишда ишлаб турган корхоналарни техника билан қайта қуроллантиришга ва реконструкция қилишга сарфланган маблағнинг улуши ошди. Кўп йиллар мобайнида биринчи марта ишлаб чиқаришни ўстиришнинг жами моддий ишлаб чиқариш тармоқларида банд бўлган ходимларнинг сонини кўпайтирмай, меҳнат унумдорлигини ошириш ҳисобига таъминланди.

Беш йиллик планда 1987 йил учун ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақини, колхозчиларнинг меҳнат ҳақини ошириш, ижтимоий истеъмол фондларини кўпайтириш, уй-жой қуриш юзасидан белгиланган топшириқлар даражасига эришилди ёки ундан ҳам ошиб кетилди.

Айни вақтда халқ хўжалигининг айрим тармоқларида белгиланган топшириқларга нисбатан йўл қўйилган қолоқликни бартараф этишга муваффақ бўлинмади, ишлаб чиқаришни муттасил ва барқарор ўстириш таъминланмади. Фан ва техника ютуқлари халқ хўжалигига секинлик билан жорий этилмоқда. Машинасозлик ва енгил саноат ишини яхшилаш, айниқса маҳсулот сифатини ошириш соҳасида туб бурилиш рўй бермади. Аҳолининг молларга ва хизматларга бўлган талаби тўла-тўкис қондирилмаяпти.

Ҳосил қилинган миллий даромад салкам 600 миллиард сўмни (амалдаги нархларда) ташкил этди. Моддий чиқимларни тежаш юзасидан белгиланган топшириқлар бажарилмаганлиги, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини кўпайтириш орқада қолганлиги, ташқи савдо тушумлари камайганлиги ва алкоголли ичимликлар ишлаб чиқариш камайганлиги сабабли миллий даромадни ўстириш суръатлари планда белгиланганидан камроқ бўлди.

(Давоми 3-бетда).

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИДА

СССР Олий Совети Президиумида СССР билан АҚШ ўртасида ўзларининг ўртача олислик ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида 1987 йил 8 декабрда Вашингтонда олий даражада ўтказилган учрашув вақтида имзоланган шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги масала муҳокама қилина бошлади.

СССР Конституциясига мувофиқ халқаро шартномаларни ратификация қилиш СССР Олий Советининг Президиуми зиммасига юклатилган. Президиум СССР Министрлар Совети ратификация қилиш учун тақдим этган СССРнинг халқаро шартномаларини муҳокама қилиб, тегишли қарорлар чиқаради. Энг муҳим ҳолатларда СССР Олий Совети Президиумининг топшириғига биноан СССР Олий Совети Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг ташқи ишлар комиссиялари ратификация қилиш учун тақдим этилган СССРнинг халқаро шартномаларини дастлабки тартибда кўриб чиқиб, тегишли хулосалар берадилар.

СССР билан АҚШ ўртасида ўзларининг ўртача олислик ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисидаги шартнома СССР Министрлар Совети томонидан ратификация қилиш учун тақдим этилганлиги муносабати билан СССР Олий Совети Президиуми 1988 йил 25 январда қарор қабул қилди.

Қарорда қайд этилишича, Совет Иттифоқи, социалистик мамлакатларнинг саботли куч-ғайратлари туфайли, бошқа тинчликсевар кучларнинг актив мадади билан, СССР ва АҚШ раҳбарлари ўртасидаги интенсив мулоқот, шу жумладан олий даражадаги учта Совет—Америка учрашуви ҳамда қизғин дипломатик музокаралар натижасида инсоният эндиликда ядро уруши хавфининг кучайиши билан планетамизни қуролсизлантириш ўртасидаги чегарага етиб келди.

1987 йил 8 декабрь куни КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ М. С. Горбачев билан АҚШ президенти Р. Рейган имзолаган СССР билан АҚШ ўртасида ўзларининг ўртача олислик ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисидаги шартнома ядро қуролсиз дунёни барпо этишни амалий равишда бошлаб бермоғи лозим. Дунёда биринчи марта СССР билан АҚШнинг ракета-ядро қуроллари икки туркумини қатъий контрол чоралари шарти билан реал равишда йўқ қилиб ташлаш барча халқларнинг манфаатларига мос бўлиб тушади, жаҳон миқёсидаги хавфсизлик даражасини оширади.

СССР Олий Совети Президиуми, деб таъкидланади қарорда, қуролсизланиш йўлидаги мана шу ва кейинги амалий қадамларни кутиб турган жаҳон аҳли олдидаги юксак масъулиятни англашга асосланиб, Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасида ўзларининг ўртача олислик ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида имзоланган ва СССР Министрлар Совети томонидан ратификация қилиш учун тақдим этилган шартномани зўр диққат-эътибор билан кўриб чиқади.

СССР Олий Совети Президиуми СССР Министрлар Совети ратификация қилиш учун тақдим этган Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги ўз ўртача олислик ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида 1987 йил 8 декабрь куни Вашингтонда имзоланган шартномани СССР Олий Советининг Иттифоқ Совети ва Миллатлар Совети ташқи ишлар комиссияларига шартноманинг барча жиҳатларини ва унга тааллуқли ҳужжатларни мазкур шартнома хусусида билдирилган нуқтаи назарларни, шу жумладан экспертларнинг мулоҳазаларини, совет жамоатчилигининг фикрларини эътиборга олиб, дастлабки тарзда кўриб чиқиш ва тегишли хулоса тайёрлаш учун топширишга қарор қилди.

Шундай кейин СССР Олий Совети Президиуми комиссияларнинг хулосаларини эътиборга олиб, шартномани ратификация қилиш тўғрисидаги масалани ўз мажлисида кўриб чиқади, бу мажлиснинг қачон ўтказилиши қўшимча равишда белгиланади.

СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

Ўртоқ Э. А. Шеварднадзени Ленин ордени билан мукофотлаш тўғрисида

Коммунистик партия ва Совет давлати олдидаги катта хизматлари учун ҳамда туғилган кунига олтмиш йил тўлиши муносабати билан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР ташқи ишлар министри Эдуард Амвросиевич **Шеварднадзе** Ленин ордени билан мукофотлансин

СССР Олий Совети Президиумининг раиси
А. ГРОМИКО.
СССР Олий Совети Президиумининг секретари
Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.
Москва, Кремль. 1988 йил 23 январь.

ДЎСТЛАРИМИЗ БАЙРАМИ ШАРАФИГА

Ўзбекистон меҳнаткашлари барча совет кишилари билан бирга ҳинд халқининг миллий байрами — республика кунини кенг нишонламоқдалар. Шонли сана арафасида шаҳар ва қишлоқларда йиғилишлар, Совет—Ҳинд дўстлиги кечалари ўтказилди, Ҳинд киноси ҳафталиги бошланди, дўст мамлакат тарихи ва ҳозирги куни ҳақида ҳикоя қилувчи фотокўргазма очилди.

25 январь куни Тошкент жамоатчилиги вакилларининг Ҳиндистон республика деб эълон қилинган кунга бағишланган тантанали йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда Ўзбекистон пойтахтининг ўқув юртларида таълим олаётган ҳинд студентлари ва аспирантлари қатнашдилар.

Йиғилишда таъкидланишича, ҳинд халқи мустақил ривожланиш йўлига ўтиб, мустамлакачилик зулми оқибатидаги қолоқликни тарихан қисқа муддат ичида бартараф этиш учун кўпгина ишларни қилди. Совет халқи доимо Ҳиндистонга ҳар томонлама мадад ва кўмак бериб келди. М. С. Горбачев билан Р. Ганди ўртасида олий даражадаги учрашув, уларнинг тарихий Деҳли декларациясини имзолаганлиги икки мамлакат муносабатларини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтарди. Бу ҳужжат янгича сиёсий тафаккур намунаси бўлиб, ер юзидаги барча одамлар орзу-истакларига мос келади.

Анъанавий СоветҲинд дўстлиги ва ҳамкорлиги халқларимиз фаровонлиги, тинчлик ва тараққиёт иши манфаатлари йўлида йилдан-йилга кенгайиб бораверади, Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳам бу дўстлик ва ҳамкорликни ривожлантиришга салмоғли ҳисса қўшмоқдалар, деб таъкидланди.

Йиғилишда Ҳиндистон республикасининг Тошкентдаги бош консули Йогендра Кумар сўзга чиқди.

Йиғилишда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари С. У. Султонова, Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри С. Қ. Қурбонов қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига

КЎТАРИНКИ РУҲ, АЪЛО КАЙФИЯТ

Республикамизнинг барча меҳнат коллективларида мамлакатимиз ижтимоий-сиёсий ҳаётидаги муҳим воқеа — Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига қизғин тайёргарлик кўрилаяпти. Коммунист ва комсомоллар, халқ депутатлари зўр омилкорлик, ташаббускорлик кўрсатиб ишламоқдалар. Социалистик мусобақанинг илҳомбахш кучи шарофати туфайли янги-янги ватанпарварлик ташаббуслари туғилаяпти.

Редакцияга бош мухбирларимиздан келаётган кўплаб хатларда коллективлардаги жўшқин меҳнат, хайрли ҳаракатлар хусусида мароқ билан ҳикоя қилинади.

«Бобохон Ўринбоев йигирма йилдан буён Урганчдаги 2534-автоколоннада самарали ишлаб келмоқда. У халқ хўжалиги юкларини манзилга вақтида етказиш, техниканинг умрини узайтириш, иқтисод ва тежамкорликда қувончли натижаларни қўлга киритмоқда. Ташаббускор шофёрнинг кўп йиллик ҳалол меҳнати партия ва давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган. Кўксини Октябрь революцияси ордени безаб турибди. Ҳамкасблари унинг бир фазилатига қойил қолишади: эришилган натижалар билан асло кифояланмайди, илғорлар тажрибасини қунт билан ўрганади. Шу боисдан ойлик планларини ҳамиша 130—135 процент адо этмоқда. Яқинда Бобохон Ўринбоев Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига зиммасига оширилган мажбурият қабул қилди. Нияти конференция очиладиган кунгача ўн иккинчи беш йилликнинг уч йили планини ортиғи билан бажаришдир. Айни кунларда сўзининг устидан чиқиш учун дақиқалардан унумли фойдаланаяпти. Шунингдек Қ. Муроджонов, Қ. Рўзметов, Э. Мусомуродов каби шогирдларига касб сирларини ўргатмоқда».

Бу сатрлар жамоатчи мухбир В. Молотковнинг «Давр талаби» сарлавҳали мақоласидан. Муаллиф автоколонна партия ташкилоти меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, коммунистларнинг авангардлигини таъминлашга қаратилган ибратли тадбирларни кўраётгани ҳақида ҳам алоҳида тўхталган.

Беш йиллик зарбдорлари, ибратли ҳаёт йўлини босиб ўтган табаррук кишилар, уларнинг ажойиб фазилатлари ҳақида Фарғонадан У. Қурбонов, К. Тўйчибоев, В. Олимов, Тошкентдан М. Қаюмов, П. Эргашев, Жиззахдан С. Қорабоев, Сурхондарёдан К Аҳроров, Бухородан С. Қодиров, Й. Йўлдошев, Навоийдан М. Тўқпанов, А. Раҳмонов, Андижондан Қ. Тошболтаев, Қ. Тўхтасинов, Э. Охунжонов С. Муҳаммаджонов, Ш. Келдиев ўртоқлар мароқ билан ҳикоя қилишган. Журналист А. Қорабоев эса Наманган районидаги «Ленинград» колхози партия комитети коммунист ва комсомолларнинг қайта қуришдаги етакчилик ролини кучайтириш юзасидан қандай тадбирларни амалга ошираётганлиги хусусида ёзади.

«Кейинги йилларда хўжаликда аксарият тармоқлар жадал ривожланиб, экономика мустаҳкамланди, — деб таъкидлайди муаллиф «Комитет ҳисоб берди» сарлавҳали мақоласида. — Оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишлар янги поғонага кўтарилмоқда. Тадбирларнинг таъсирчанлиги туфайли интизом мустаҳкамланиб, қишки дала ишлари уюшқоқлик билан олиб борилаяпти. Хўжаликда район партия комитетининг аъзоси Х. Бувамирзаев, халқ депутатлари Наманган область Совети депутати Б. Раҳматов, тажрибакорлар Ю. Усмонов, Х. Абдураҳмонов, Н. Исматов каби пахта усталари алоҳида эъзозланадилар. Улар ҳар қандай шароитда ҳам мўл, арзон ва сифатли пахта ҳосили олишга эришишмоқда. Деҳқонлар Озиқ-овқат программасининг муваффақиятли бажарилишига муносиб улуш қўшиш учун мавжуд имкониятлардан унумли фойдаланишаяпти. Шундай бўлса-да, хўжаликда қатор камчиликлар кўзга ташланади. Жумладан мавжуд техникадан унумли фойдаланилмаяпти. Иқтисод ва тежамкорлик қатъий назоратга олинмаган. Айрим бригадаларда қайта қуриш суст бормоқда. Улардан 13 таси ўтган йили давлатга пахта топшириш планини бажармади.

Колхоз правлениеси, партия комитети сабоқлардан хулоса чиқариб, қуйи бўғинларда ижро интизомини мустаҳкамлашга қаратилган қўшимча тадбирларни амалга ошираяптилар.

Самарқандлик жамоатчи мухбир Ваҳоб Мамадалиевнинг хабар беришича, Иштихон районидаги Фрунзе номли колхоз заршунослари 1988 йил ҳосилига пухта замин яратмоқдалар. Далаларга маҳаллий ўғит ташиб чиқариш, ариқ-зовурларни тозалаш, техникани ремонт қилиш ишлари намунали олиб борилмоқда. Қадоқ қўлли деҳқонлар Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига жорий йилда ҳосилдорликни гектарига 30 центнерга етказиб, давлатга камида 2.510 тонна оқ олтин топширишга аҳд қилдилар. Шу кунгача фермалар ва хонадонлардан минг тоннадан ортиқ ер малҳами тўпланди. Қишки юмушларни сифатли амалга оширишда С. Умиров, И. Абдусатторов, З. Йўлдошев каби механизаторлар барчага намуна бўлмоқдалар.

Қайта қуриш, жадаллаштириш программаси изчил амалга оширилаётган ҳозирги даврда ҳар бир коммунист партия сўзини оммага етказиши, илғорлар тажрибасини кенг оммалаштириши, жонбозлик кўрсатиб меҳнат қилиши лозим. Шу жиҳатдан қараганда Олтинкўл районидаги 46-ўрта мактаб ўқитувчиси М. Охунованинг «Пропагандист» сарлавҳали лавҳаси эътиборга лойиқ. У «Октябрь» колхозининг сўз устаси Фозилжон Ҳайитов фаолиятини жонли мисоллар билан очиб берган. Таъкидлашича, пропагандист яқинда «Сиз қайта қуришни қандай тушунасиз?» мавзуида қизиқарли суҳбат ўтказди. Хўжалик ва колхозчилар ҳаётидан олинган мисоллар, факт-рақамлар орқали қувончли ўзгаришларни кенг шарҳлади. Турғунлик йилларидаги яроқсиз иш услуби, унинг оқибатларига алоҳида тўхталиб, ошкоралик ва демократияни чуқур илдиз оттиришга даъват этди.

Хатлардан шу нарса маълум бўлдики, аксарият бошланғич партия ташкилотлари ишлаб чиқаришга раҳбарликни кучайтириб, меҳнатни ташкил этишнинг илғор усулларини кенг жорий қилишда тадбиркор, ташаббускор коммунистларга суянишмоқда. Аммо ҳамма ерда ҳам иш кўнгилдагидек кетаётгани йўқ. Баъзи партия ташкилотларининг меҳнат коллективлари ҳаётига, сиёсий-ташкилий, маданий-маиший ишларни қайта қуришга таъсири самарали бўлмаётир. Сурхондарё область «Ленин байроғи» газетасининг мухбири Ж. Эргашеванинг Жарқўрғон районидаги «Украина» совхозидан йўллаган корреспонденцияси фикримизнинг далили бўла олади. Бу ерда кейинги йилларда хотиржамлик кайфияти ҳукм сурмоқда. Ғаллачилик ва чорвачилик ривожланмаяпти. Ишнинг муваффақиятини идеологик жиҳатдан таъминлаш, ҳал қилувчи бўғинларда партиявий таъсирни кучайтиришга етарли эътибор берилмаяпти. 500 нафардан ортиқ ишчиси бўлган совхозда бор-йўғи 14 коммунист фаолият кўрсатмоқда. Йиғилишларда камчиликлар, ечимини кутаётган муаммолар хусусида кўп гапирилаяпти-ю аммо амалий ишдан дарак йўқ. Чорва озуқаси базасини мустаҳкамлаш, сигирлар сонини ошириш ҳақида ҳам жиддий бош қотирилмаяпти. Совхоз дирекцияси, партия комитети бўлим ва бригадаларда соғлом, ижодий муҳит яратиш, инсон омилини активлаштиришга қаратилган аниқ тадбирларни амалга оширишлари даркор. Шундагина турғунликка батамом барҳам бериш мумкин.

Республика партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотларида пленумлар ва умумий йиғилишлар бўлиб ўтди. Уларда қайта қуришнинг боришига раҳбарликни янада яхшилаш масалалари атрофлича муҳокама қилинди. Коммунистлар партия илгари сураётган долзарб вазифаларни муваффақиятли бажаришга қаратилган қимматли таклифларни илгари сурдилар. Эндиги вазифа уларни муваффақиятли бажаришдан иборат.

Республика агросаноат комплекси меҳнат аҳли жорий йилда енг шимариб ишга киришди. Бу жўшқин ижодий маром ажойиб ватанпарварлик ташаббусларида ўз ифодасини топаяпти. Яратувчилик жабҳасининг олдинги сафларида бораётган, фахримиз, ғуруримиз — пахтакору чорвадор, боғбону соҳибкорлар ҳақида Қашқадарё, Хоразм, Сирдарё, Фарғона областларидаги қаламкашлардан С. Турғунов, О. Саидов, Ш. Қўчқоров, А. Абдиев, Ю. Шойибов, М. Бобожонов, Т. Сулаймонов, В. Носиров, Н. Ражабов, Ҳ. Аъзамов, А. Ҳошимов, Б. Давлатназаров, Е. Ҳожиев, О. Жуманазаров, Н. Иноқов, Ч. Ҳамроев, Ш. Ашурова ва бошқалар турли жанрларда материаллар йўллашган. Биз уларга самимий миннатдорчилик билдирамиз ва долзарб мавзулардаги янги хатларини кутамиз.

Галина Криволапова — Коммунистик районидаги Свердлов номли колхознинг илғор чорвадорларидан. У моллар маҳсулдорлигини ошириш ва сут булоғини топширишда ҳамкасбларига ўрнак бўлаяпти. Оқ чашма соҳибаси Галина Криволапова айни кунларда ҳар сигирдан 12—13 литрдан серқаймоқ сут соғиб олмоқда.

СУРАТДА: Галина Криволапова иш устида.

А. ЗУФАРОВ фотоси.

Мусобақа кундалиги

ТЎҚИМАЧИЛАР ВАХТАДА

БУХОРО. Бухоро тўқимачилик комбинати биринчи йигирув-тўқув фабрикасининг мастер ёрдамчиси коммунист Нутфулло Нарзуллаев ўз ўртоқларини Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси шарафига меҳнат вахтасини бошлашга даъват этди. Унинг ўзи конференция очилишигача шахсий беш йилликни бажариш мажбуриятини олди.

Корхонада Нутфулло Нарзуллаевни яхши билишади. У биринчилардан бўлиб нормадаги 36 та ўрнига 48 та тўқув дастгоҳида ишлашга ўтган. Бунда унга катта тажриба, маҳорат, ўз ишига ҳалол муносабатда бўлаётганлиги ёрдам бермоқда. Ўз вақтида сифатли ремонт қилиб турганлиги сабабли у бошқараётган дастгоҳлар тинимсиз ишламоқда. Натижада илғор ишчи меҳнат унумдорлигини анча оширишга муваффақ бўлди.

Нутфулло маҳорати кундан-кунга ошиб бораётган тўқимачиларга ўз тажрибасини ўргатмоқда. Чунончи, Муяссар Шарипова, Жумагул Турдиева, Жумагул Қурбонова, бошқа ходимлар эндиликда узилган ипни улаш учун 14 минут ўрнига 6—7 минут сарфламоқдалар. Н. Нарзуллаев бошқараётган дастгоҳлар беш йилликнинг охирги йили ҳисобига ишламоқда.

Бу коммунистнинг ташаббусини мастер ёрдамчилари Фахриддин Султонов ва Ҳасан Очилов, Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутати тўқувчи Шарофат Тошева, йигирувчи Фароғат Сулаймонова, ишчилардан Лариса Мальцева, яна 75 нафар ходим қўллаб-қувватлади.

* * *

НАМАНГАН. Наманган тўқимачилари Ўрта Осиёда биринчи бўлиб янги СТБ-160 типидаги тўқув дастгоҳларини ишлаб чиқаришда ўзлаштира бошладилар.

Абрли газламалар шойи бирлашмасида Чебоксари машинасозлик заводидан келтирилган шундай агрегатлардан 13 таси ишлатилмоқда. Шойи тўқиш цехида бундай ускуна илк бор қўлланилмоқда.

Янги дастгоҳларга узунлиги жиҳатидан аввалги стандартларга нисбатан бир ярим баравар узун бўлган асос ўрнатилади. Шу сабабли ускунанинг тўхтаб туриш вақти кескин қисқаради, тўқимачиларнинг меҳнат унумдорлиги ортади. Ғалтаклардан найчаларга ипни ўраш сингари оғир меҳнат жараёнидан воз кечилганлиги сабабли қўшимча маҳсулот ишлаб чиқариш кўпайди. Ходимлар янги ускуна унчалик кўп шовқин чиқармай ишлаётганидан ҳам хурсанд.

Янги дастгоҳларда бекасам ва хонатлас тўқиб чиқарила бошланди. Бу газламларни мутахассислар юқори баҳолашди.

* * *

МАРҒИЛОН. Марғилондаги «Атлас» абрли газламалар бирлашмасининг тўқувчиси Кимсанхон Аҳмедова беш йиллик бошидан бери юз минг метр ипак газлама тўқиб чиқарди. Бу йиллик нормадан 4,5 баравар кўпдир. Моҳир ишчи бундай меҳнат муваффақиятига юксак маҳоратни эгаллаганлиги, иш вақтининг ҳар бир дақиқасидан тежаб-тергаб фойдаланганлиги, нормадан ташқари кўплаб дастгоҳларни бошқаришга ўтганлиги сабабли эришди. Кимсанхон тўртта ўрнига саккизта дастгоҳда самарали ишламоқда.

К. Аҳмедова тўқимачилик цехига илк бор 20 йил олдин келган эди. Ўшандан бери тўқимачилик маҳорати сирларини мукаммал билиб олди, энди тажрибасини ёшларга ўргатмоқда. Шогирдлари ўз мураббийлари билан ёнма-ён туриб, кишининг ҳавасини келтирадиган даражада эпчил ҳаракат қиладилар. Уларнинг бири Гулчеҳра Турғунова Кимсанхон изидан бориб, ҳозирнинг ўзидаёқ тўрт йиллик топшириқни бажариб қўйди. Ёш коммунист К. Аҳмедова Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси очиладиган кунгача шахсий беш йиллик топшириғини бажаришга сўз берди.

ХУШХАБАРЛАР

Балиқлар учун донадор омихта ем тайёрловчи Чиноз заводи яна маҳсулот бера бошлади. Бу ерда Япониянинг «Ничиро геге» фирмаси юборган машина-ускуналар профилактика ва жорий ремонти ниҳоясига етказилди. Бу ишда совет ишчилари завод-автоматга малакали хизмат қилганликларини таъкидлаган ана шу фирма мутахассислари қатнашдилар. Лойиҳада белгиланганидек, йилига 37 минг тонна 12 хил омухта ем ишлаб чиқариш қувватига эришганидан сўнг корхона Ўзбекистон балиқ хўжаликларини бу маҳсулот билан барқарор таъминлаб тура олади. Маҳсулотнинг қарийб ярми республикадан ташқаридаги хўжаликларга етказиб берилади.

* * *

Жиззах районидаги Ленин номли совхозда тупроқ унумдорлигини ошириш масаласига ўтган йиллардагидан жиддийроқ ёндашдлар. Деҳқонларнинг ўз меҳнати натижалари учун масъулияти ошди. Далаларга графикдан анча ўзиб маҳаллий ўғит олиб чиқилмоқда. Ҳар гектар ерга 30 тоннадан ортиқ ўғит солинади. Бу эса одатдагидан кўпдир. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобига кўра, айнан шунча миқдорда ўғит солиниши пахта, озуқабоп ва бошқа қишлоқ хўжалик экинлари ҳосилдорлигини анча ошириш кафолатини беради.

МАТБУОТГА ПАРТИЯ РАҲБАРЛИГИ

ГАЗЕТАГА МУНОСАБАТ ШУМИ?

Гагарин райони тузилган 1968 йили «Меҳнат зафари» газета редакцияси коллективи шароит тақозоси билан хароба бинода иш бошлашга мажбур бўлганди. Мана, орадан қарийб 20 йил ўтди. Шу давр ичида район социал-иқтисодий, маданий ҳаётида катта ўзгаришлар рўй берди. Чўл бағрида ажойиб пахтазорлар, боғ-роғлар, замонавий турар-жой бинолари, маданий-маиший хизмат кўрсатиш муассасалари бунёд этилди. Аммо газета редакциясининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, журналистлар, босмахона ишчиларига қулай шароит яратиш ҳеч кимнинг эсига келмади. Раҳбарлар ҳар йили қоп-қоп ваъдалар бериб, уларнинг қўйнини пуч ёнғоққа тўлғазиб келдилар.

Редакция район марказидан 20 километр узоқда жойлашган. Ижод қилиш учун мутлақо имконият йўқ. Хоналар тор, зах, қоронғу. Иситиш тармоқлари, телефон ишламайди, стол-стуллар сондан чиққан. Редакция учун ажратилган «УАЗ» машинаси бир кун йўлда, уч кун ремонтда. «Меҳнат зафари»нинг ҳар бир сони машаққат билан тайёрланаяпти. Журналистлар ҳатто оддий бир рақамни аниқлаш учун 30—35 километр йўл босиб, хўжаликларга боришга мажбур бўлишаяпти. Транспорт хизмати нобоплигидан улар кўча-куйда сарғайиб, йўловчи машиналарда иш жойларига етиб келишади. Халқ депутатлари район Совети ижроия комитети аҳволни кўра-била туриб, 19 йил мобайнида редакция ходимларига биронта енгил машина, турар-жой, қурилиш материали ажратмади. Район партия комитети эса камчиликларни рўкач қилишдан нарига ўтмаяпти.

Бир куни область партия комитети матбуот секторининг инструктори И. Қурбонов (ҳозир Тошкент Олий партия мактабининг тингловчиси) редакция иши билан танишиш учун келди. Журналистларнинг ундан умиди катта эди. Улар барча дардларини тўкиб солдилар. Афсуски, обком вакили заҳматкашларнинг дил сўзларига эътибор бермади. Фикри-ёди камчиликларни топиб қоғозга тушириш бўлди. Сўнг вақт зиқлигини баҳона қилиб жўнаб кетди.

Кўп ўтмай райкомга область партия комитети пропаганда ва агитация бўлимидан хат келди. Унда асосан Гагарин район партия комитетининг ўз матбуот органига раҳбарлиги соҳасидаги жиддий камчиликлар бандмабанд баён этилганди. Жумладан унда шундай дейилган: «Сўнгги йилларда райком газетанинг бирон танқидий чиқишини муҳокама этиб маъқулламади. Секретарлар, бўлим мудирлари ўз мақолалари билан қатнашишни эп кўришмайди. Улар ижодий коллектив йиғилишларида бирон марта иштирок этишмаган. Иш планларини тасдиқлаш, босмахона фаолиятини изга солиш, газетачиларнинг касб маҳоратини оширишга ҳафсаласизлик билан ёндашилмоқда. Танқидий мақолаларнинг аксариятига жавоб олинмаяпти. «Меҳнат зафари»нинг айрим сонлари ўқувчиларга беш-етти кун кечикиб бормоқда, тиражи йил сайин камаяяпти».

Ўшанда ҳамон эскича услубда иш юритаётган райкомнинг бюро аъзолари, хусусан идеология масалалари билан шуғулланувчи секретари Ф. Ашурова ўта нотўғри йўл тутди. Текширув якунларини редакция коллективи ўртасида кенг муҳокама этиб, камчиликларни тугатишга қаратилган аниқ тадбирлар белгилаш ўрнига сувдан қуруқ чиқишга уринганича танқид тиғини газета редактори Ж. Ваҳобовга қаратди.

— Ишингиз чатоқ, — деди уни ҳузурига чақиртириб, — сиз ҳақингизда жиддий гаплар бор. Маслаҳатим: ақл билан иш юритинг. Мушкул аҳволдан қутулишингизга ўзим ёрдамлашаман.

— Нима қилишим керак?

— Ишдан бўшаш ҳақида ариза ёзинг.

— Нега, қайси айбим учун?

— Ўзингизни гулликка солманг, Ваҳобов, — райком секретари янада жиддийлашди. — Ишни барбод этдингиз, газета материалларининг савияси паст.

— Ахир ўзингизни менинг ўрнимга қўйиб кўринг, аҳвол ўта ночор. Ҳалиям йигитларга раҳмат, фақат севимли газетага муҳаббат туфайлигина тишни-тишга қўйиб ишлашаяпти.

— Баҳонани қўйинг, обком хатида маънавий қиёфангиз ҳақида алоҳида тўхтанилган.

— Ундай бўлса масалани очиқ партия йиғилишида кўндаланг қўйинг. Коммунистлар, коллектив қандай қарорга келишса мен рози.

— Ишни чувалаштирманг, сиз айтгандек қилинса партиядан ўчасиз, билдингизми, партиядан!

Жаббор Ваҳобов ўзини йўқотиб қўйди. Аъзойи баданини совуқ тер қоплади. Охири иродани қўлга олиб, обком йўллаган хат мазмуни билан таништиришни талаб қилди. Лекин олтинчи кун деганда бунга эришди. Уни ўқиди-ю райком секретарининг унинг маънавий қиёфаси ҳақидаги гаплари уйдирма эканлигини тушунди.

Фануза Очиловна ҳам бўш келмасди. Редакторни кабинетига кетма-кет чақиртириб дакки берар, гап орасида қайириб ташлар, обрў борида ариза ёзишга ундарди. Охир-оқибат кекса журналистнинг асаби чидамади: қўлига қоғоз ва қалам олди...

У қишлоқ йўлидан одимлаб борар экан, ич-ичидан хуруж қилаётган дардини аччиқ ютиниш билан қайтаришга уринди, бўлмади: кўзларида ёш ҳалқаланди.

Азиз газетхон, биз Ж. Ваҳобовни сутдек оқ, ўз ўрнини топган редактор эди, деб таърифламоқчи эмасмиз. У 19 йил газетага редакторлик қилди. Ажойиб очерк ва фельетонлари, публицистик мақолалари билан кўпчиликка танилди. Кўнгли очиқ, одми, меҳнаткаш инсон. Тўғри, бундан тўрт-беш йил бурун спиртли ичимликлардан қайтмайдиган бўлиб қолди. Аммо коллектив ёрдамида хатосини тушуниб, ўзига тегишли хулоса чиқарди. Баҳоли қудрат ишини давом эттирди. Гап шундаки, райком секретари Ф. Ашурова фақат ўз тинчини ўйлади. Коммунист-раҳбар тақдирини ҳал этишда кўпчилик фикри билан ҳисоблашмади, бошланғич партия ташкилотини четлаб ўтди.

Шундан кейин газета уч ой ўз ҳолига ташлаб қўйилди. Ажабланарлиси шуки, бу борада район партия комитети собиқ редактор Ж. Ваҳобовни маданият бўлими мудирлигига тавсия этди. Редакцияда аҳвол ғоят мушкул эди. Асосан уч киши «маҳсулот» берарди. Редактор ўринбосари А. Абдурасулов йиғилишлардан бўшамайди, бунинг устига у «Партия XXIV съезди» совхозига вакил этиб тайинланган. Шундай бўлса-да, редактор ўринбосари, масъул секретарь Э. Эшонқулов, қишлоқ хўжалиги бўлими мудири А. Йўлдошев, мухбир К. Баротов икки-уч киши ўрнига ишлаб, ярим кечагача тиним билишмади.

1987 йил октябрь ойи охирида яна кутилмаган воқеа рўй берди. Райком секретари Ф. Ашурова, область нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси бошқармасининг бошлиғи Э. Тангиров янги редакторни таништириш учун келишгани коллективнинг қатъий норозилигига сабаб бўлди. Бу қанақаси, райкомдагилар бирон марта «Ҳолингиз қалай?» деб сўрашмаса, редакция ҳаётига оид муҳим масалаларни ҳал этишда ҳатто партия ташкилоти секретарининг фикрини инобатга олишмаса. Қолаверса, редакторликка номзод — Даврон Ғуломовни яхши танишади.

Масъул котиб Эгамберди Эшонқулов сўзидан:

— Ўртоқ Ғуломовнинг касби ўқитувчи. У билан Термиз район «Ленинчи» газетасида ишладик. Аммо ҳамкасбим ўз вазифасини эплолмай бошқа соҳага ўтишга мажбур бўлди. Сўнгги йилларда область китобсеварлар жамияти правлениесининг масъул котиби вазифасида ишлади. Мана ўн беш йил бурун муқаддас касбдан четлашиб кетган киши кимларнингдир ҳомийлигида редакторликка тавсия этилаяпти. Ошна-оғайнигарчилик, таниш-билишлик қачон тугаркин?!

Коллектив аъзолари сайлов ўтказишни таклиф этишганда Фануза Ашурованинг қатъий оҳангдаги товуши янгради:

— Хомхаёл бўлманг, ичингизда пичоққа илинадиганингиз йўқ. Тинчгина ишлаб юрганингизга шукур қилинг. Ғуломов муносиб номзод.

— Журналист ҳеч қачон мансаб талашмайди, — дейилади «Меҳнат зафари»нинг тўққиз ходими имзоси билан «Қишлоқ ҳақиқати»га йўлланган мактубда. — Тўғри сўз, ҳар бир яхши мақола, севимли газетасининг қўлма-қўл бўлиши унинг учун олий мукофот! Собиқ редакторимизга ачинамиз. Ахир бутун умрини матбуотга бағишлаган киши тақдирига партиявий нуқтаи назардан ёндашилмади. Биз газета, газетачи машаққатини яхши биладиган, қалами ўткир, ташкилотчи киши муҳаррир этиб тайинланишини талаб қилдик. Аммо райком секретари Ф. Ашурованинг қўпол муомаласи, дўқ-пўписаси қалбимизни муз қилиб юборди. Қадрингга ачинасан киши. Шундай шароитда ишлаб бўладими?

Бир нарса бизни ғоят таъсирлантирди. Фануза Очиловна билан суҳбат жараёнида у «Меҳнат зафари» саҳифаларида чўлқуварлар ҳаёти, қайта қуриш масалалари қандай ёритилаётганлигидан тамоман бехабар эканлиги маълум бўлди.

— Мен рус тили мактабини битирганман, ўзбекча ўқолмайман, — деди хижолатбозликдан ўзини қутқаришга уриниб.

Улуғ тилни эгаллаш катта бахт. Аммо киши она тилини унутмаслиги керак! Қолаверса, райком секретари ўз газетаси ҳақида лоақал умумий тасаввурга эга бўлмай туриб, унга қандай раҳбарлик қилиши мумкин?!

Худди мана шундай муносабат қатор хўжалик, корхона ва ташкилотларнинг раҳбарларига ҳам кўчган. Чунончи, «Советобод» совхозининг директори Й. Шойматов, район ички ишлар бўлимининг бошлиғи Х. Эргашев, «Комсомолобод» совхози партия комитети секретари Й. Турдиев ва бошқалар матбуот сигналларига ҳурматсизларча муносабатда бўлишаяпти. Танқидий чиқишларга олинган баъзи жавоблар номигагина, саводсизларча ёзилган. Улардан бирини айнан келтирамиз:

«Меҳнат зафари» газетаси 1987 йил 22 август сонида «Тушовланган тулпорлар» САРЛАВҲАМ танқидий МАКОЛАДАН СУНГ, текшириш натижаси бўйича ЖАВОБ ХАТ.

«Меҳнат зафари» газетаси редакциясидан 1987 йил 25 августда юборилган махсус хатдан СУНГ район агросаноат бирлашмаси инженер техник мутахассислари, район хўжаликларидаги аҳволни текшириб, тегишли хулосалар ЧИҚАРИ.

«Навбаҳор» совхозида 82 та пахта териш машинасидан 66 таси ремонтдан ЧИКАРИЛГАН, бу 80,4-ни ташкил этади. 16 та, кўрак чувиш машинасидан 8 таси, 10 та КУРАК териш машинасидан 4-СИ ремонт КИЛИНМАГАН.

«ЯНГИАБОД» совхозида ҳам техника ремонти ва тайёргарлиги шундай аҳволда. Район агросаноат бирлашмаси президиуми 1987 йил 25 август № 11 57 қарорига биноан «НОВБАҲОР» совхози бош ИНЖИНЕРИ Абдушунуров Муҳаммадига ХАЙФСОН (?) «ЯНГИАБОД» совхози бош ИНЖИНЕРИ Норқулов ПАРДАГА ОГАҲЛАНТИРИЛДИ.

ЮКОРИДАГИ камчиликлар 15 СЕНТЯБРЬГАЧА 100 фоиз бартараф ЭТИЛДИ.

Район агросаноат бирлашмаси (?) раиси: МАМАТМИРЗАЕВ Ш.»

Саводсизларча ёзилган жавоб хатига РАПОнинг қайсидир мутахассиси «верно» деб имзо чеккан. Совуққонлик, масъулиятсизлик шунчалик бўладими?

Газета тахламларини варақлаганимизда долзарб мавзуларда ёзилган кўпгина мақолаларга кўзимиз тушди. Қишлоқ хўжалиги бўлимининг мудири А. Йўлдошевнинг «Даромаднинг буромади», «Бемаҳал бўрон ёхуд табиатга туҳмат», масъул котиб Э. Эшонқуловнинг 1987 йил оқ олтин мавсуми қаҳрамонларига бағишланган туркум мақолалари тилининг ширинлиги, мавзуга чуқур кириб борилганлиги билан диққатга сазовор. Газета мухбири Қ. Баротовнинг «Медицинамиз муаммолари» рубрикаси остида эълон қилинган материали қизғин баҳс-мунозарага сабаб бўлди. Редакция ана шу дадил чиқиш юзасидан хатлар олди. Уларнинг бари «Акс садо» рубрикасида эълон қилинди.

Бироқ, редакция журналистлари фаолиятида қатор камчиликлар мавжуд. Улар чўлни комплекс ўзлаштириш, хўжаликлар экономикасини юксалтириш, савдо, маиший хизмат соҳасидаги долзарб муаммоларни кўпинча четлаб ўтмоқдалар. Беш йиллик зарбдорларига бағишланган лавҳа, очерк, ҳикоялар деярли учрамайди. Майда-чуйда, бир қолипдаги мавзуларга бағишланган, тили қашшоқ мақолалар камаймаяпти. Таъсирчан танқид учун курашда қатъият етишмаяпти. Баъзи хўжаликларнинг раҳбарлари йиллар мобайнида чорвачиликка панжа орасидан қарадилар. Совуққонлик, ўзибўларчилик оқибатида аксарият фермалардаги қорамоллар мажбурий равишда гўштга топшириб юборилди. Район экономикасига жиддий зиён етказилди. Журналистлар бундай камчиликларни кўра туриб бонг уришмади. Ёрқин, жанговар мақолалар ёзиш учун дадил ҳаракат қилиш керак.

Газета редакциясида носоғлом муҳит юзага келди. Ходимлар билан редактор ўртасида сирли девор бор. Янги муҳаррир шахсий ибрат, омилкорлик, ташкилотчилик, айни пайтда талабчанлик кўрсата олмаяпти. Айрим сонлар жиддий хатолар билан чиқмоқда. Босмахонадаги аҳвол бундан ҳам ташвишли. Малакали кадрлар, керакли жиҳозлар у ёқда турсин, оддий ҳарфлар етишмайди. Алмисоқдан қолган босма ва линотип машиналарининг ишлашидан бузилиши кўп. Баъзида электр токи кунига кетма-кет ўчади. Оқибатда газета ўз вақтида чиқмаяпти.

Район партия комитети газета атрофида жиддий гап-сўзлар бўлаётганлиги, юқори ташкилотлар томонидан танқид қилинаётганлигига қарамай, матбуот органига муносабатни ўзгартирмаяпти. Натижада «Меҳнат зафари»нинг омма ўртасидаги обрўси пасайиб бормоқда. Унинг тиражи бир йилда кескин камайганлиги ғоят ташвишли. Хўш, сансалорлик, ваъдабозлик тугатилиб, сўздан амалий ишга қачон ўтилади?

М. ҚАЮМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

АГРОСАНОАТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ИЛҒОРЛАР ТАШАББУСИ

«Амубухараканалстрой» бошқармасининг 3-қурилиш-монтаж бошқармаси меҳнаткашларидан Геннадий Зубов, Носир Боймуродов, Ҳасан Темиров ҳамда Азим Акромовлар ҳар сменада бир ярим нормадан иш бажариш ташаббуси билан чиқдилар. Улар қўриқ ерларни ўзлаштириш ва суғориш тармоқлари қуриш билан шуғулланмоқдалар.

Бу илғор ирригаторлар юксак кўрсаткичларга қай йўл билан эришаяптилар? Масалан, Г. Зубовни олиб кўрайлик. У кўп йиллик стажга эга бўлган экскаваторчи, танилган мастер, Қизилқум чўлида жуда катта меҳнат тажрибаси тўплаган кишидир. У ўз машинасини доимо жуда батартиб сақлайди, унинг қандай тузилганлигини аъло даражада билади, деярли барча носозликларни ўзи дарҳол бартараф эта олади. Геннадий ўз ўртоқлари билан бирга янги объектга ўтаётганида тупроқ ишларини яхшироқ олиб бориш мақсадида аввало унинг структурасини ўрганади. Буларнинг ҳаммаси иш вақтини анча тежаш имконини беради.

Ташаббускорлар Бутуниттифоқ XIX партия конференциясини уч йиллик программани бажариш билан кутиб олишга аҳд қилдилар. Қурилиш-монтаж бошқармасининг кўпчилик ишчилари ана шу илғорлар ташаббусини қўллаб-қувватладилар.

ЯНГИ УЙЛАР КОНВЕЙЕРИ

Тошкент районидаги Собир Раҳимов номли колхознинг 15 оиласи уй тўйларини нишонлади. 1-«Ташкентоблагропромстрой»га қарашли 3-бирлашма районлараро механизациялашган кўчма колоннасининг комплекс бригадалари қулай замонавий коттежлар ҳамда ёрдамчи биноларни аъло сифат билан қуриб битказдилар. Энди улар колхоз марказий ремонт устахоналарини бунёд этишга киришдилар.

Сўнгги ойларда районда ана шу бўлинманинг қурувчилари барпо этган кўплаб янги бинолар пайдо бўлди. Карл Маркс номли колхоздаги поликлиника, Охунбобоев номли колхоздаги туғруқхона, Ильич номли колхоздаги мактаб ва болалар боғчаси, «Ленинград» совхозидаги экспериментал ем-хашак омбори шулар жумласидандир.

Бултур колонна меҳнаткашлари жами 4 миллион 304 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишларини бажардилар. Бу планда белгиланганидан 200 минг сўм кўпдир. Объектларнинг ҳаммаси юқори баҳоларга топширилди. Коллектив пудрати ана шундай натижаларга эришишга кўмаклашди. Районлараро механизациялашган кўчма колонна қурувчилари бирлашмада биринчи бўлиб коллектив пудратига ўтдилар. Уларнинг тажрибаси барча бўлинмаларда меҳнатнинг илғор усулларини жорий этишга ёрдам беради.

(ЎзТАГ).

ЙИЛГА ЯКУН ЯСАЛДИ

(Боши 1-бетда).

БМТ методологияси асосида ҳисоблаб чиқарилган ҳам ишлаб чиқариш, ҳам ноишлаб чиқариш соҳаларидаги барча корхоналар, ташкилотларнинг ва аҳолининг даромадлари жами миқдорини ва амортизация ажратмаларини характерлаб кўрсатувчи ялпи миллий маҳсулот аввалги йилга нисбатан 3,3 процент кўпайди.

Саноат маҳсулоти аввалги йилдагига нисбатан 32 миллиард сўмлик миқдорда кўпайди ва 870 миллиард сўмликдан ошиб кетди. 220,1 миллиард сўмлик ёки ўн биринчи беш йилликда йилига ўрта ҳисобдаги кўрсаткичдан 9,3 процент кўп қишлоқ хўжалиги маҳсулоти олинди.

Халқ хўжалигида фойда кўпайди. Саноат маҳсулотининг, қурилиш-монтаж ишларининг таннархи камайди. Бироқ айрим министрлик ва идоралар таннархни камайтириш топшириқларининг бажарилишини таъминламадилар. Саноатдаги ишлаб чиқариш бирлашмалари ва корхоналарининг, пудратчи қурилиш-монтаж ташкилотларининг салкам чораги молиявий натижалар юзасидан белгиланган планни бажармади. Зарар кўрувчи саноат корхоналарининг улуши қарийб 13 процентни ташкил этди.

Ташқи савдо обороти 128 миллиард сўмни, шу жумладан экспорт 67 миллиард, импорт 61 миллиард сўмни ташкил қилди. 1986 йилга нисбатан ташқи савдонинг физик ҳажми бир процент ошди. Дунёда нархнаво пасайиб бораётганлиги унинг динамикасига салбий таъсир ўтказди. Натижада ташқи савдо ҳажми жорий нархларда бир йил ичида 2,2 процент қисқарди.

СССР территориясида чет эл корхоналари ва ташкилотлари билан биргаликда 23 та қўшма корхона ҳамда 14 та халқаро бирлашма ва ташкилот борлиги қайд этилди. Фан-техника тараққиётининг устун йўналишлари соҳасидаги тадқиқотлар ва ишланмалар давом эттирилди. Илм-фанга давлат бюджетидан ҳамда министрликлар, бирлашмалар ва корхоналарнинг маблағларидан қилинган харажатлар кўпайди.

Йил давомида химия, физика, медицина, механика ва бошқа фанлар соҳасидаги йирик ютуқларни акс эттирувчи 17 та кашфиёт рўйхатга олинди. Янги машиналар, асбоб-ускуналар, аппаратлар, приборлар ва автоматлаштириш воситаларининг уч мингтадан кўпроқ нусхаси яратилди.

Халқ хўжалигида 500 тага яқин илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси, 23 та тармоқлараро фан-техника комплекси ишлаб турибди, янги техникани ишлаб чиқиш ва жорий этиш суръатларини қисқартириш шу бирлашма ва комплексларнинг бош вазифаларидан биридир. Ёшлар фан-техника ижодкорлигининг 70 тадан кўпроқ хўжалик ҳисобидаги маркази иш бошлади. Илмий-тадқиқот, лойиҳа, конструкторлик ва технология ташкилотларини тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтказишга тайёргарлик кўрилди.

Илмий ва илмий-педагог кадрлар сони 1,5 миллион кишидан ошиб кетди.

190,9 миллиард сўмлик асосий фондлар, шу жумладан 134,7 миллиард сўмлик ишлаб чиқариш фондлари ишга туширилди. Ишлаб чиқариш фондларининг умумий ҳажмида янги ишга туширилган ишлаб чиқариш фондларининг салмоғи 1987 йилнинг охирида 7,4 процентни ташкил этди.

Ишлаб турган корхоналарни техника билан қайта қуроллантириш ва реконструкция қилиш учун давлатнинг 43,5 миллиард сўм ёки аввалги йилга нисбатан 7 процент кўп капитал маблағидан фойдаланилди. Шу мақсадларга ажратилган капитал маблағлардан 103 процент фойдаланилди. Бу маблағлар умумий ҳажмининг ярмидан кўпроғи корхона ва ташкилотлар фондлари маблағидан иборат бўлди.

Машинасозликда юксак самарали маҳсулот ишлаб чиқариш 10 процентдан зиёд кўпайди.

Агросаноат комплексида 1987 йили донли экинларнинг 31 проценти, қанд лавлагининг 82 проценти, кунгабоқарнинг 54 проценти интенсив технологиялар асосида етиштирилди.

Давлат қабули технология интизомига риоя этишга ва маҳсулот сифатига нисбатан талабчанликни оширди. Норматив-техникавий ҳужжатларга мувофиқ келмаганлиги сабабли 13 миллиард сўмлик маҳсулот камчиликлари тугатилиб, қайтадан тақдим этилганидан кейингина қабул қилинди. 53 миллион сўмлик маҳсулот бутунлай брак қилинди.

Саноат корхоналари ва бирлашмалари олий сифат категориясида маҳсулот ишлаб чиқариш планини бажармади.

Бултур янги ишга туширилган ва реконструкция қилинган ишлаб чиқариш потенциалидан фойдаланиш яхшиланмади.

Ёқилғи-энергетика ресурсларини тежаш юзасидан белгиланган топшириқлар бажарилди. Халқ хўжалигининг шу ресурсларга эҳтиёжлари ўсишининг 43 проценти уларни тежаш ҳисобига таъминланди.

Халқ хўжалигида банд бўлган ишчилар, хизматчилар ва колхозчиларнинг ўртача йиллик сони 131,3 миллион кишини ташкил этди.

Ишлаб чиқаришни бошқаришдаги демократиялашув жараёни кенгаймоқда. Саноатда 30 мингдан кўпроқ ходим, қурилишда салкам 6 минг ходим раҳбарлик лавозимларига меҳнат коллективлари томонидан сайланди.

Кооператив ва якка тартибдаги, фаолият жадал суръатлар билан ривожланмоқда. Кооперативларда ишловчилар сони йил охирига келиб салкам 150 минг кишини ташкил этди (йил бошида 15 минг киши эди).

Ишчи кучи кўпайган қисмининг ҳаммаси аҳолига хизмат қилиш соҳасига юборилди. Ишлаб чиқариш тармоқларида (саноат, қишлоқ хўжалиги, транспорт ва бошқаларда) корхоналар ва ташкилотлардан ишловчиларни мутлақ бўшатиб олиш рўй берди.

Ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш ҳисобига 2,4 миллион кишининг меҳнатини тежаш таъминланди. Шу билан бирга, халқ хўжалигининг бир қанча тармоқларида иш вақтининг зое ўтиши, меҳнаткашларни, жумладан қишлоқ хўжалик ишларига жалб этиб, асосий фаолиятдан чалғитиш кўпайди.

Халқ хўжалигида банд бўлган олий ва ўрта махсус маълумотли мутахассислар сони 35 миллион кишига етди.

Ўтган йили 2,5 мингта саноат бирлашмаси ва корхонаси тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишлади. Шу корхоналарда шартномавий мажбуриятларни эътиборга олганда маҳсулот реализация қилиш плани 98,7 процент бажарилди ва умуман саноатдаги кўрсаткичдан юқори бўлди. Ўзини-ўзи пул билан таъминлаш шароитида ишлаган корхоналар меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаландилар ва ишловчилар сонини камайтириб, меҳнат унумдорлигини оширишни таъминладилар. Умуман бу корхоналарда ишлаб чиқариш чиқимлари юқорироқ суръатлар билан камайиб бормоқда. Шу билан бирга, хўжалик юритишнинг янги механизми афзалликларини тўла-тўкис рўёбга чиқаришга муваффақ бўлинмади.

Агросаноат комплексида ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, меҳнаткашларнинг ижодий ташаббусини ривожлантириш ҳамда корхона ва ташкилотларни бошқаришнинг демократик формаларини янада кенгайтириш мақсадида 49 та агросаноат комбинати, 14 та агрофирма ва 19 та агросаноат бирлашмаси ташкил қилинди.

Саноатда маҳсулот етказиб беришни ҳам ҳисобга олганда маҳсулот реализация қилиш плани 98,3 процент бажарилди. Бирлашма ва корхоналарнинг 23 проценти шартнома интизомини бузишга йўл қўйди (1986 йилда 27 процент эди). Саноат маҳсулоти ишлаб чиқариш 3,8 процент кўпайди. Меҳнат унумдорлиги 4,1 процент ўсди. Фойда олиш кўпайди, саноат маҳсулотининг таннархи арзонлашди.

Ёқилғи-энергетика комплексининг корхоналари белгиланган топшириқларга қўшимча равишда 16 миллион тонна кўмир, 7 миллион тоннадан кўпроқ нефть, шу жумладан газ конденсати ва 15 миллиард кубометр газ қазиб олдилар. Электр энергия ҳосил қилиш 66 миллиард киловатт-соат миқдорида ошди.

Металлургия комплексининг корхоналари қора ва рангли металлургия маҳсулотининг асосий турларини ишлаб чиқариш планини бажардилар. Шу билан бир қаторда белгиланган ассортиментда маҳсулот ишлаб чиқариш, аввало унинг юқори самарали турларини ишлаб чиқариш таъминланмади.

Машинасозлик комплексида маҳсулот структураси ва турларини такомиллаштириш, юксак самарали буюмлар ишлаб чиқаришни ўзлаштириш ва кенгайтириш юзасидан тадбирлар амалга оширилди. Ана шундай буюмлар ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳисобидан комплексда умуман маҳсулот ўсишининг қарийб 30 процентига эришилди. Шу билан бирга бутун комплексда маҳсулотнинг ўсиши 4,6 процентни ташкил этди, бу эса йиллик планда кўзда тутилганидан 1,3 баравар камдир. Маҳсулотнинг энг муҳим турларини ишлаб чиқариш топшириқлари бажарилмай қолди.

1987 йилда 327 миллиард сўмлик халқ истеъмоли моллари (алкоголли ичимликлар бу ҳисобга кирмайди) ишлаб чиқарилди. Уларни ишлаб чиқариш 1986 йилга нисбатан 5,5 процент кўпайди. Аммо аҳоли учун товарлар ишлаб чиқаришни кўпайтиришда халқ истеъмоли молларини ишлаб чиқаришни ва хизмат соҳасини ривожлантириш комплекс программасида кўзда тутилган топшириқлардан орқада қолишга йўл қўйилди.

СССР Енгил саноат министрлиги корхоналари шойи ва зиғир толасидан тўқилган газламалар, трикотаж буюмлар, пойафзал, болаларга мўлжалланган айрим буюмларни, спорт билан шуғулланиш учун керакли товарларни белгиланган топшириқдагига нисбатан кам ишлаб чиқардилар. Министрликдаги 434 та корхона шартномавий мажбуриятларини бажармади.

Агросаноат комплекси маҳсулотининг умумий ҳажми 460 миллиард сўмликдан кўпроқни ташкил этди ва 1986 йилга нисбатан 1,8 процент ошди. Қишлоқ хўжалиги маҳсулоти 0,2 процент, қайта ишлаш тармоқларининг товар маҳсулоти 3,5 процент кўпайди. Жамоат қишлоқ хўжалигида меҳнат унумдорлиги 2,5 процент; қайта ишлаш тармоқларида 3,9 процент ортди.

Шу билан бирга, бир қанча экинларни етиштириш ва харид қилиш ҳажмларининг пасайиши шунга олиб келдики, аввалги йилга нисбатан колхозлар ва совхозларнинг фойдаси барча фаолият турлари бўйича 1,6 миллиард сўмлик камайиб, 23 миллиард сўмликни ташкил этди. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг рентабеллиги 19 процентдан 18 процентга камайди.

Барча категориялардаги хўжаликларда асосий деҳқончилик маҳсулотларини етиштириш қуйидагича бўлди: дон — 211,3 миллион тонна; пахта — 8,1 миллион тонна; қанд лавлаги (саноатбоп) — 90 миллион тонна; кунгабоқар — 6,1 миллион тонна; картошка — 75,9 миллион тонна; сабзавот — 29,1 миллион тонна; мева ва резавор мевалар (цитрус мевалардан ташқари) — 7,9 миллион тонна; узум — 5,8 миллион тонна.

Мамлакатнинг кўпчилик регионларида картошка, сабзавот, мева ва резавор мева, узум бултургига қараганда камроқ йиғиштириб олинди.

Украина, Белоруссия, Ўзбекистон, Грузия, Озарбайжон, Литва, Латвия, Қирғизистон, Тожикистон, Арманистон, Туркманистон ва Эстония ССРнинг, РСФСРдаги 38 областнинг, Қозоғистон ССРдаги 11 областнинг хўжаликлари донли экинлар харид қилиш планини бажарди. Жавдар, тариқ, гречиха, маккажўхори, арпа ва дуккакли дон экинлари бултургига қараганда кўпроқ харид қилинди. Умумиттифоқ фондига картошка, мева ва полиз маҳсулотлари етказиб бериш плани бажарилмади, уларнинг сифати пасайди.

Чорвачилик маҳсулотлари етиштириш, Арманистон ССР ва Тожикистон ССРдан ташқари, барча иттифоқдош республикаларда 1986 йилга нисбатан кўпайди. Арманистон ССР билан Тожикистон ССРда сут етиштиришни камайтиришга йўл қўйилган. РСФСРдан ташқари барча иттифоқдош республикалар умумиттифоқ фондига чорвачилик маҳсулотлари етказиб бериш планини бажардилар. Чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш 1987 йилда аҳоли жон бошига сут маҳсулотлари истеъмол қилишни ўрта ҳисобда 343 килограммгача ва тухум истеъмол қилишни 270 донагача ёки СССРнинг Озиқ-овқат программасида 1990 йил учун кўзда тутилган даражагача етказиш имконини берди.

Арақ ва ликёр-арақ маҳсулотлари ишлаб чиқариш 1986 йилга нисбатан 16 процент камайтирилди.

СССР Агросаноат давлат комитетининг корхоналари истеъмолчиларга 1,3 миллиард сўмлик маҳсулотни кам етказиб бердилар. (План 98,8 процент бажарилди).

Пахта териш ва лавлаги йиғиштириш машиналари, трактор плуглари турларини комплексга планда кўзда тутилганига қараганда кўпроқ етказиб берилди, тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналарининг кўпчилик турлари эса асосан истеъмолчиларнинг воз кечишлари сабабли камроқ етказиб берилди. Тўйимли моддаларини 100 процентга айлантириб ҳисоблаганда 27,4 миллион тонна ёки бултургига нисбатан 0,9 миллион тонна кўпроқ минерал ўғит етказиб берилди.

Ишлаб чиқариш-техника аҳамиятидаги товарларни улгуржи савдо қилишга ўтила бошланди.

Агросаноат комплексини, жумладан қишлоқ хўжалигини ишлаб чиқариш воситалари билан таъминловчи тармоқларни ривожлантиришга сарфланган капитал маблағлар 63 миллиард сўмни ёки белгиланган лимитнинг 101 процентини ташкил этди.

Барпо этилаётган ишлаб чиқариш қурилишлари миқдори 1986 йилга нисбатан 11 процент камайди. Давлат капитал маблағлари умумий ҳажмида корхона ва ташкилотларнинг ўз маблағлари ҳисобидан пул билан таъминланадиган харажатлар улуши 1986 йилги 3,1 процент ўрнига 18 процентни ташкил этди. Машинасозлик комплексига ажратиладиган маблағлар ҳажми анча кўпайди. Социал соҳа объектлари қурилишига нисбатан қолдиқ қолдиришга асосан барҳам берилди.

1986 йилга нисбатан 9,2 миллиард сўмлик кўп асосий фондлар ишга туширилди. Пул билан таъминлашнинг барча манбаалари ҳисобидан капитал маблағ сарфи 203,5 миллиард сўмликни ташкил этди. Асосий фондларни ишга тушириш топшириғи 92 процент ҳамда давлат корхоналари ва ташкилотларининг капитал маблағларни ўзлаштириш топшириғи 97 процент бажарилди.

Умуман қурилиш ташкилотларида пудрат ишлари плани 99,8 процент бажарилди. Қурилиш-монтаж ташкилотларининг салкам 40 проценти пудрат ишлари ҳажми планини, уларнинг деярли учдан бир қисми эса меҳнат унумдорлигини ўстириш планини бажармади.

Умумий фойдаланишдаги транспортнинг барча турлари билан 13 миллиард тоннадан кўпроқ юк жўнатилди ва план 1,4 процент ошириб бажарилди. Барча турдаги транспорт юк ва пассажирлар ташишда ходимларнинг меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан топшириқларни уддалади. Барча турдаги транспортнинг пассажир обороти 2,5 процент кўпайди ва 1084 миллиард пассажир-километрга етди. Умумий фойдаланишдаги транспортда авариялар ҳамон кўплигича қолмоқда. Алоқа корхоналари асосий фаолиятдан даромад олиш планини бажардилар, 1986 йилга нисбатан алоқа хизматлари 6 процент кўпайди.

Аҳоли сони 1988 йилнинг бошига келиб 284,5 миллион кишини ташкил этди. 1986—1987 йилларда мамлакатда аҳолининг анча юқори ўсиш даражаси қайд этилди — 1981—1985 йиллардаги 2,4 миллион ўрнига йилига ўрта ҳисобда салкам 2,9 миллион киши кўпайиб борди.

Мамлакатда рўй бераётган ижобий ўзгаришлар таъсири остида социал соҳа устун даражада ривожлантирилишни таъминланаётганлиги, унинг моддий базаси кенгайтирилаётганлиги, оилани мустаҳкамлаш чора-тадбирлари кўрилаётганлиги туфайли демография вазияти яхшиланмоқда. Аҳоли ўлими даражаси анча пасайди. Одамларнинг ўртача умр кўриш муддати қарийб икки йил кўпайди ва ҳозирги вақтда 69,6 йилни ташкил этади. 1980 йилда 4,9 миллион чақалоқ туғилган бўлса, ўтган йил 5,6 миллионта туғилди.

Халқ хўжалигида ишчи ва хизматчиларнинг пул ҳисобидаги ўртача ойлик иш ҳақи 1986 йилдаги 196 сўм ўрнига 201 сўмни ташкил этди. Колхозчилар меҳнатига тўланадиган ўртача ойлик ҳақ 163 сўмдан 167 сўмга етди.

1987 йил планида кўзда тутилган иш ҳақини ошириш тадбирлари рўёбга чиқарилди.

Умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишларида кўзда тутилганидек, ўқитувчилар ва халқ маорифининг бошқа ходимлари иш ҳақини ҳамма жойда ошириш ниҳоясига етказилди. Гўдаклар уйлари, болалар уйларининг ҳамда етим болалар ва ота-оналарининг васийлигисиз қолган болалар учун мўлжалланган мактаб-интернатларнинг ходимлари меҳнатига ҳақ тўлашдаги имтиёзлар кенгайтирилди. Соғлиқни сақлаш ва социал таъминот муассасалари ходимларининг иш ҳақини босқичма-босқич ошириш давом этмоқда.

Кўп сменали режимга ўтишда ишчи ва хизматчиларнинг манфаатдорлигини ошириш мақсадида тунда ишлаганлик учун ортиқча ҳақ тўлаш билан бир қаторда саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа корхоналари ҳамда ташкилотларида кечқурунги сменадаги иш учун ҳам қўшимча ҳақ жорий этилди, маънавий ва моддий рағбатлантириш имкониятлари кенгайтирилди. Нон ёпиш ва макарон саноати корхоналари ходимларига тунда ишлаганлик учун тўланадиган қўшимча ҳақ миқдори кўпайтирилди.

Халқ хўжалигининг ишлаб чиқариш тармоқларида меҳнат коллективлари ишлаб топган маблағлар эвазига иш ҳақи оширилмоқда.

Аҳоли ижтимоий истеъмол фондларидан 162,5 миллиард сўмлик тўловлар ва имтиёзлар олди, бу эса 1986 йилдагига нисбатан 7,5 миллиард сўм кўпдир. Ана шу тўлов ва имтиёзларни қўшиб ҳисоблаганда ишчи ва хизматчиларнинг иш ҳақи 287 сўмга етди. Колхозчилар меҳнатига колхозларнинг жамоат хўжалигидан тўланадиган ҳақ ойига 248 сўмни ташкил этди.

Болаликдан инвалид бўлиб қолган кишиларга нафақа миқдори кўпайтирилди, Улуғ Ватан уруши қатнашчилари ва ҳалок бўлган ҳарбий хизматчилар оилаларига қўшимча имтиёзлар белгиланди, келин-куёвлардан никоҳдан ўтилгандан кейин бир йил мобайнида кам болали гражданларга солинадиган солиқ ундириш бекор қилинди. Бундан ўн йил муқаддам ва ундан ҳам олдинроқ тайинланиб, ишчилар, хизматчилар ва уларнинг оилаларига тўланадиган пенсиялар миқдорини ошириш давом этди.

Бемор болага қараш учун ҳақ тўланадиган давр 14 кунгача узайтирилди.

Меҳнаткашларнинг омонат кассалардаги пуллари 24 миллиард сўм миқдорида кўпайди.

Давлат ва кооператив савдосининг чакана товар обороти 341,1 миллиард сўмга етди ва 1986 йилга нисбатан (амалдаги нархларда) 9,2 миллиард сўм кўпайди. Аммо аҳолининг пул даромадлари товар обороти ва истеъмол фондига нисбатан тезроқ кўпайди, оқибатда қондирилмаган талаб кучайди. Бутун мамлакатда товар обороти плани умумий ҳажми бўйича 12,6 миллиард сўмлик миқдорида бажарилмай қолди.

Спиртли ичимликлар 1986 йилдагига нисбатан 13 процент кам сотилди. Чакана товар оборотининг структураси анча яхшиланди.

Озиқ-овқат маҳсулотлари ва ноозиқ-овқат товарларни сотиш 3,1 процент кўпайди. Озиқ-овқат программасини амалга ошириш тадбирлари кўпгина озиқ-овқат маҳсулотлари — ўсимлик ёғи, макарон маҳсулотлари, нон, қаймоғи олинмаган сут маҳсулотлари, тухум савдосини нормаллаштиришга имкон берди. Аммо уларнинг тури ҳамиша ҳам аҳоли талабларига мувофиқ келаётгани йўқ.

Гўшт ва сут маҳсулотларини сотиш кўпайганлигига қарамай. аҳолини гўшт ва сариёғ билан таъминлашдаги қийинчиликларни бартараф этишга муваффақ бўлинмади.

Аҳолини картошка ва мева-сабзавот маҳсулоти билан таъминлашда ҳам қониқарсиз аҳвол юз берди, бу маҳсулотларнинг тури ва сифати кўпинча аҳолининг талабига мувофиқ бўлмади. Бозордаги савдода нарх-наво даражаси ҳамон юқори.

Аҳолининг кийим-кечак, трикотаж буюмларнинг кўпгина хилларига бўлган талаби тўла қондирилмаяпти, савдода пойафзалнинг ниҳоятда танқчиллиги ҳамон сезилиб турибди.

Умумий овқатланиш, ноозиқ-овқат товарлар билан комиссион савдо қилиш, айниқса якка тартибдаги меҳнат фаолияти йўли билан тайёрланган маҳсулотларнинг комиссион савдоси қониқарсиз ривожланмоқда.

Ёғоч-тахта ва бинокорлик материаллари савдога кўпроқ чиқариладиган бўлиб қолди. Аммо аҳолининг талаби, айниқса маҳаллий бинокорлик материалларига бўлган талаб-эҳтиёжи тўла қондирилаётгани йўқ. Ишлаб чиқаришнинг ишга яроқли чиқиндиларини, нокондицион буюмларни сотиш ниҳоятда суст ташкил этилган, уларни реализация қилиш йиллик топшириғи 50 процент бажарилди.

Аҳолига тўловли хизматлар ҳажми 53,6 миллиард сўмга етиб, 1986 йилга нисбатан 8,1 процент кўпайди. План 95,2 процент бажарилди.

Аҳоли ҳозир ҳам маиший хизматнинг айрим турларидан тўла баҳраманд бўлаётгани йўқ. Қишлоқ аҳолисига маиший хизмат кўрсатиш даражаси паст.

Пул билан таъминлашнинг барча манбалари ҳисобига умумий саҳни 129,7 миллион квадрат метр бўлган 2,3 миллионта янги шинам квартира қурилди, 11 миллиондан кўпроқ киши уй-жой шароитларини яхшилаб олди. Умуман уй-жой қурилиш плани ошириб бажарилди.

110 миллионга яқин киши таълимнинг ҳар хил турларига жалб этилган, 1987 йилда 4 миллион йигит-қиз ўрта маълумот олди.

Доимий мактабгача тарбия болалар муассасаларида 17 миллион бола ёки тегишли ёшдаги болаларнинг 58 проценти тарбияланмоқда. Бунда 1,2 миллион бола белгиланган санитария-нормаларига хилоф тарзда мактабгача тарбия муассасаларига қатнамоқда ва ҳозир 1,5 миллион бола мактабгача тарбия муассасасига жойлаштирилиши керак. 1986 йилга нисбатан умумий таълим мактабларини, ҳунар-техника билим юртларини, мактабгача тарбия муассасаларини фойдаланишга топшириш кўпайди. Аммо уларни фойдаланишга топшириш плани фақат умумий таълим мактаблари бўйичагина бажарилди. Олий ўқув юртлари, 0,8 миллион, ўрта махсус билим юртлари 1,3 миллион мутахассис тайёрлади.

Касалхоналар ва амбулатория-поликлиника муассасалари тармоғи кенгайди. Аммо касалхоналарни ишга тушириш плани бажарилмади.

Меҳнат қобилиятини вақтинча йўқотиб касал бўлиш ҳоллари камайганига қарамай бетоблик, майиблик оқибатида, шунингдек бемор болаларни парвариш қилиш сабабли талайгина иқтисодий зарар кўрилмоқда.

Қишлоқ аҳолисига медицина хизмати даражаси анча орқада қолмоқда. Медицина муассасаларининг моддий-техника базаси жиддий равишда мустаҳкамланиши зарур.

Ичкиликбозлик ва алкоголизмга қарши кураш жароҳатланиш ҳамда ўлимнинг камайишига катта таъсир қилди. Меҳнатга қобилиятли аҳолининг ўлим даражаси 1984 йилга нисбатан 20 процент камайди. Шунга қарамай меҳнатга қобилиятли аҳолининг ўлим даражаси ҳамон юқори бўлиб қолмоқда. Болалар ўлимининг ҳозирги даражаси ҳали ҳам юқоридир.

Атмосфера ҳавоси ва сув ҳавзалари булғанишини камайтиришга, ер, сув, ўрмон ресурслари ҳамда минерал ресурслардан яна ҳам оқилона фойдаланишга, шунингдек ҳайвонот дунёсини қўриқлаш ва қайта тиклашга оид ишлар амалга оширилди.

* * *

Ўн иккинчи беш йилликнинг икки йили тугади. Мамлакат қайта қуришнинг ҳал қилувчи босқичига қадам қўйди. 1988 йилнинг 1 январидан Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги СССР қонуни амал қила бошлади.

Меҳнат коллективлари Бутуниттифоқ XIX партия конференциясини муносиб кутиб олишга ҳозирлик кўриб, ўз куч-ғайратларини беш йиллик учинчи йили планларининг бажарилишини таъминлашга сафарбар қилмоқдалар.

(ТАСС).

Бугун Ҳиндистоннинг миллий байрами — Республика куни

ЖАФОКАШ ХАЛҚ ҚЎЗҒАЛГАНДА

Улуғ ҳинд халқи ҳар йили 26 январда ўзининг катта байрами — республика кунини шодиёна нишонлайди. Бу галгиси ўттиз саккизинчи сана. 1950 йилнинг худди шу кунида Ҳиндистон Буюк Британия доминионлигидан халос бўлган ва республика деб эълон қилган конституция кучга кирганди.

Мустақилликка эришилгандан бери ўтган давр мамлакатнинг кўп асрли тарихида бир лаҳза, холос. Аммо шу қисқа вақт ичида у ғоят улкан, қийин, шу билан бирга қувончли, асрларга тенг йўлни босиб ўтди. Мустамлакачилик қолдиқларини тугатиш йўлида беқиёс ишлар қилинди. Қатор прогрессив социал-иқтисодий ўзгаришлар амалга оширилди. Экономика структураси тубдан ўзгарди.

Жавоҳарлал Неру бошлиқ ҳукумат олдида сиёсий мустақилликни мустаҳкамлаш ва иқтисодий мустақилликка эришиш, миллий экономикани барпо этиш, халқ турмуши даражасини яхшилаш, фан, маориф, маданиятни ривожлантиришдек ғоят мушкул, мураккаб вазифалар турардики, буларни фақат мамлакатни индустрлаш асосидагина амалга ошириш мумкин эди.

Ҳиндистон ҳукумати ўз халқининг куч-ғайрати, қатъияти туфайли ажойиб муваффақиятларга эришди. Тарихан қисқа муддатда омманинг фидокорона меҳнати ҳамда Совет Иттифоқининг дўстона ёрдами билан экономикада давлат сектори вужудга келтирилди: оғир саноат барпо этилди, рангли ва қора металлургия, машинасозлик, энергетика, газ, нефть, кўмир, химия, кемасозлик, электроника, самолётсозлик, индустриянинг бошқа тармоқлари тараққий қилди, мураккаб дастгоҳлар, ускуналар қишлоқ хўжалиги учун техника ишлаб чиқариш, озиқ-овқат ҳамда енгил саноат ривож топди.

Иқтисодий мустақилликни мустаҳкамлашда Совет—Ҳиндистон иқтисодий, илмий-техникавий ҳамкорлиги катта аҳамият касб этди. Совет Иттифоқининг ёрдами билан саноат, қишлоқ хўжалиги, маорифнинг турли жабҳаларида кўплаб объектлар қурилди ва қурилмоқда. Бхилай, Бокаро, Високхапатнамдаги металлургия заводлари, Ранчидаги оғир машинасозлик, Хордвардаги оғир электр асбоблари заводлари, Корба, Виндьячол, Потрату, Нейвели, Обра, Бхакрадаги электр станциялари, Бараупи, Койяли ва Матхурдаги нефтни қайта ишлаш заводлари, Коюдаги аниқ асбоблар, Мадрасдаги хирургия асбоблари, Ришикешдаги антибиотиклар, Ҳайдарободдаги химия-фармацевтика препаратлари заводлари, Анклешвардаги нефть конлари, Дургапурдаги кон-шахта асбоб-ускуналари корхоналари сингари йирик объектлар ҳақли равишда миллий саноатнинг байроқдорлари бўлиб қолишди.

Ҳиндистон ҳозирги кунда саноатнинг асосий маҳсулотлари билан ўзинигина таъминлаб қолмай, жаҳон бозорига тобора кўп товар чиқармоқда. Масалан «Ҳиндистон машинист улз лимитд» давлат корпорацияси ишлаб чиқаётган станокларни, АҚШ, Англия, Голландия, Австралия ва саноати ривожланган бошқа мамлакатлар харид қилмоқдалар. Ҳиндистон ип-газлама ишлаб чиқариш, темир рўдаси қазиб олишда дунёда етакчи ўринни эгаллаб турибди. Ҳинд фирмалари ҳозирги вақтда жаҳоннинг 40 дан ортиқ мамлакатида 140 дан зиёд турли саноат объектларини қуриб бермоқда.

Саноат маҳсулотлари ишлаб чиқариш ҳажми жиҳатидан Ҳиндистон дунёнинг етакчи индустриал давлатлари қаторидан мустаҳкам ўрин олди. Мустақиллик йилларида қишлоқ хўжалигида ҳам анчагина ютуқларга эришилди. Дон етиштириш уч баравардан зиёд ошди — 150 миллион тоннадан 154 миллион тоннага етди. Бу ҳинд халқи эҳтиёжларини қондириш билан бирга қисман чет элларга экспорт қилиш имконини ҳам берди. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқаришда Ҳиндистон дунёда тўртинчи, чой, арахис, гуруч, шакарқамиш, тут, зираворлар бўйича биринчи, тамакичиликда учинчи, буғдой ва пахта толаси етиштиришда тўртинчи, картошкачиликда бешинчи ўринда туради.

Фан ва техника тараққиётида қўлга киритилган ютуқлар айниқса диққатга сазовор. Жумладан, тинчлик мақсадларига қаратилган ядро энергетикаси борасидаги муваффақиятлар, Антрактидани илмий жиҳатдан тадқиқот этиш, астрофизика, оксапозлафия илмидаги янгиликлар, медицина, биология, ядро физикаси, космонавтика соҳасидаги ютуқлар айниқса диққатга лойиқ. Космик техника тараққиёти, ернинг сунъий йўлдоши — «Ариобхата»нинг учирилиши ва биринчи ҳинд космонавти Р. Шарманинг космосга парвози — буларнинг ҳаммаси Ҳиндистонни тараққий этган мамлакатлар қаторига олиб чиқди. Юқори малакали ҳинд олимлари, инженерлари, врачларини ривожланган мамлакатларда учратиш мумкин.

Соғлиқни сақлаш соҳасида ҳам катта ўзгаришларга эришилди. Илгари ўн минглаб кишиларнинг ёстиғини қуритган турли касалликлар тугатилди. Ўртача умр кўриш 27 ёшдан 52 ёшга, саводлилар 12 процентдан 36 процентга етди. Мамлакатдаги мактабларда 120 миллион бола таълим олмоқда. Ўқитувчилар армиясидагилар 3 миллиондан ортиқ. 6 ёшдан 11 ёшгача бўлган барча болалар ўқишга жалб қилинган. Университетлар, миллий институтлар, коллежларда 3 миллиондан ортиқ студент таҳсил кўраяпти. Олий маълумот бериш бўйича Ҳиндистон СССР ва АҚШдан кейин учинчи ўринга чиқиб олди.

Мамлакатда 40 йил ичида эришилган муваффақиятлар ҳамма соҳаларда беқиёс эканлигини инъкор этиб бўлмайди. Аммо ҳал этилмаган муаммолар оз эмас. Чунончи, халқ оммаси турмуш даражасини яхшилаш, иш, уй-жой билан тўла-тўкис таъминлаш, камбағаллик, қашшоқлик, саводсизликни тугатиш, ерсизларга ер бериш шулар жумласидандир.

Юқорида таъкидлаганимиздек, Ҳиндистон экономикасини юксалтиришда Совет Иттифоқининг беғараз ёрдами катта аҳамият касб этмоқда. 1971 йил 9 август Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон ўртасида замон синовидан ўтиб, мустаҳкамланиб бораётган дўстлик солномасида унутилмас кун булиб қолди. Ўшанда Деҳлидаги «Раштрапати Бхаван» президент саройида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик тўғрисида Совет—Ҳиндистон шартномаси имзоланган эди. Мазкур шартнома Совет Иттифоқи билан Ҳиндистон республикаси ўртасидаги самарали ҳамкорлик муваффақиятли ривожланиб келаётганлигининг яққол далили бўлди. Бу ҳужжат шу вақтгача эришилган ютуқларни мустаҳкамлабгина қолмай, икки тинчликсевар давлат ўртасида порлоқ истиқболни очиб берди, уларнинг самарали ҳамкорлигида юқори бир босқичга ўтиш бўлди.

Совет Иттифоқи билан Ҳиндистоннинг савдо-сотиқ ишлари ҳам жадал ривожланмоқда. Ҳиндистон ривожланаётган мамлакатлар ўртасида Совет Иттифоқининг савдодаги энг йирик шеригидир. Унинг ташқи савдо оборотида эса Советлар мамлакати биринчи ўринда туради. Икки мамлакат ўртасида узоқ муддатга мўлжалланган иқтисодий, илмий-техникавий соҳалардаги ҳамкорлик программаси халқларимизнинг муштарак манфаатларига хизмат қилмоқда. Икки мамлакат ўртасидаги илмий-маданий алоқалар ҳам кенг қулоч ёймоқда.

Ҳинд халқининг буюк фарзанди Индира Ганди «Ташқи сиёсатимизнинг меъмори Жавоҳарлал Неру Ҳиндистон ва Совет Иттифоқи ўртасидаги дўстлик пойдеворига асос солди, биз унинг йўлидан бормоқдамиз», — деб уқтирган эди.

Жаҳондаги вазият ниҳоятда кескинлашган, қуролланиш пойгасига қарши, тинчлик учун авж олаётган кураш даврида Ҳиндистон халқаро майдонда қўшилмаслик сиёсатининг байроқдорларидан бири бўлиб қолди. Совет Иттифоқи ўзининг дўстона туйғуларини амалда тасдиқлаб, республика тараққиёти учун қийин бўлган пайтларда унга мадад бермоқда, кўпгина саноат объектлари, бошқа иншоотларни барпо этишда кўмаклашмоқда. Кейинги ўттиз йил мобайнида иккала мамлакат ўртасидаги муносабатлар ҳар томонлама сиёсий-иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш ҳамда ривожлантириш негизида доимо мустаҳкамланиб келди. Тинчликни сақлаб қолиш, қуролсизланиш каби энг муҳим муаммолар хусусида иккала давлат амалда тўла ҳамжиҳатлик ва якдилликни намойиш этмоқда.

1985 йил май ойида Ҳиндистон Бош министри Ражив Ганди СССРга келиб, Жавоҳарлал Неру ва Индира Ганди асос солган дўстлик, ҳамкорлик йўлига содиқлигини яна бир бор тасдиқлади. Визит пайтида Совет—Ҳиндистон алоқаларида, хусусан иқтисодий техникавий, маданий ҳамкорлик соҳаларида эришилган ютуқлар қувонч билан тилга олинди. КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев ва Ҳиндистон республикасининг бош министри Р. Ганди СССР билан Ҳиндистон ўртасида 2000 йилгача бўлган даврга мўлжалланган иқтисодий савдо, илмий-техникавий ҳамкорликни асосий йўналишлари тўғрисидаги битимларни имзоладилар. М. С. Горбачев Осиёдаги улуғ давлат — Ҳиндистоннинг халқаро муносабатларда тутаётган ўрнига катта баҳо бериб «Биз Ҳиндистоннинг тинчлик ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш ишига, қўшилмаслик ҳаракатининг ролини оширишга қўшаётган ҳиссасини юқори баҳолаймиз», деди.

1986 йилнинг ноябрида КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев Бош министр Ражив Ганди ва Ҳиндистон ҳукуматининг таклифига биноан расмий визит билан Ҳиндистонда бўлганида дўстона музокаралар олиб борди, ядро қуролидан холи ва зўравонликдан халос дунёнинг принциплари тўғрисида Деҳли декларацияси имзоланди.

Деҳли декларацияси тарихий кўламдаги ҳужжатдир. Вақт ўтиши билан унинг халқаро аҳамияти тобора кўпроқ ортаверади. Унда озодлик, тенглик, куч ишлатмаслик асосидаги халқаро муносабатларнинг принциплари баён этилган. У ҳамкорлик ва тинчлик руҳидаги жаҳон ижобий жараёнига катта ҳисса қўшади.

Дарҳақиқат, Деҳли декларацияси зўр халқаро аҳамиятга молик нодир ҳужжат. У Совет Иттифоқи ва Ҳиндистоннинг дунё ишларидаги ролини, уларнинг бутун инсониятга мана шундай даъват этиш учун маънавий ҳуқуқларини акс эттиради. Визит якунлари юзасидан эълон қилинган қўшма баёнот қамраб олинган муаммолар жиҳатидан ҳам, иккала давлат халқаро сиёсатнинг актуал масалалари хусусидаги фикрлари, ёндашувларининг ўхшашлиги жиҳатидан ҳам ноёб ҳужжатдир. Иқтисодий ва техникавий ҳамкорлик тўғрисида имзоланган битим хусусида ҳам шундай дейиш мумкин.

Ҳиндистонда ва Совет Иттифоқида фестиваллар ўтказиш тўғрисида протокол имзоланганди. Бу фестиваллар давлатларимиз тарихидаги шонли саналарга — Октябрь революциясининг 70 йиллиги ва Ҳиндистон мустақиллигининг 40 йиллигига бағишланди. 1987 йилнинг 3 июлидан бошлаб Совет Иттифоқида Ҳиндистон фестивали Москвада, Ҳиндистон Бош министри Ражив Ганди ва М. С. Горбачев иштирокида тантанали очилиб, сўнгра Ленинградда Совет Иттифоқининг кўпгина шаҳарларида давом этди. Ҳиндистонда Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига бағишланиб бошланган фестиваль 1987 йил 21 ноябрда Деҳлида СССР Министрлар Советининг раиси Н. И. Ришков ва Ражив Ганди иштирокида очилди. Фестиваль тантанали давом этмоқда. Совет Иттифоқида Ҳиндистон, Ҳиндистонда Совет Иттифоқи фестивали дўстлигимиз тантанаси, ажойиб тинчлик байрамидир.

Совет Иттифоқи, жумладан Ўзбекистон меҳнаткашлари Улуғ ҳинд халқи билан дўстлик муносабатларини юксак қадрлайдилар ҳамда миллий байрам — республика кунининг 38 йиллиги муносабати билан биродарларимизни самимий табриклайдилар, миллий тараққиёт, тинчлик учун курашда, уларга янгидан янги муваффақиятлар тилайдилар.

У. ИБРОҲИМОВ,
СССР Журналистлар союзининг аъзоси.

Оналик ва болалик муҳофазаси

ҲАЯЖОНЛИ ТОНГ

Хона эшиги очилиб, ичкарига ёш жувон ва эркак кириб келдилар.

— Ассалому алайкум, опажон! Мени танимаяпсиз-а, Ўғилжонман! Қорақалпоғистондан... — деди кўз ёшларини артаркан, — Зайнаб опа, мана бу набирангиз — Орзубек! Бир ёшдан ошаяпти. Сиз туфайли..

Зайнаб опа эру хотинга узоқ тикилди. Бир зум ўйланиб тургач:

— Сиз ўша — Ўғилжонмисиз? Тан-жонингиз соғми? Келинг, хуш келибсиз, қизим! — деди.

Улар қучоқ очиб кўришишди. Зайнаб Бобоевна Орзубекни қўлига олиб, юзидан эркалаб ўпди. Шу топда уларнинг қувончи ва севинчига шерик бўлган Зайнаб опанинг хаёли узоққа, ўша икки йил аввалги воқеаларга кетди.

...Тақдир уларни фарзансизлик доғида қийнарди. Ражаббой ҳам, Ўғилжон ҳам умидсизликка тушиб қолишган, оила тотув бўлса-да, нимадир йўқдек, бу хонадондан болаларнинг ўйин-кулгулари юз ўгиргандек эди. Тенгдошларининг қатор-қатор ўғил-қизларини кўрганида Ражаббойнинг ҳаваси келар, фарзандлик бахтини ўйлаб хўрсиниб қўярди.

Ўшанда ёз ойлари эди. Кечки овқатдан сўнг Ражаббой билан Ўғилжон бир туп олма дарахти тагидаги чорпояда чой ичиб ўтириб телевизор томоша қилишди. Экранда сирдарёлик гинеколог врач, медицина фанлари кандидати Зайнаб Бобоевна Эшмуродова ҳаёти ва фаолияти ҳақида кўрсатув бериларди. Ўғилжон кўзларини экрандан узмас, миясида ўша гинеколог врачнинг исм-шарифи, турар-жойи муҳрланиб қолганди. Орадан бир ҳафта ўтар-ўтмас Ўғилжон Ражаббойга маслаҳат солди.

— Янгиерга, Зайнаб опага борсак... — Ўғилжон тортинибгина гапирди. — Балки тақдир бизга ҳам фарзанд ато қилар.

Зайнаб Бобоевна узоқ текшириб кўргач:

— Неча ёшга кирдингиз? — деб сўради.

— Ўттизга...

— Одамлар ўттизга кириб турмуш қуришаяпти. Ҳали ёшсиз, фарзанд кўрасиз, фақат бироз даволаш керак.

Хаёлга ғарқ бўлган Зайнаб опа дарпардалари очиб қўйилган дераза ойналаридан ташқарини кузатар, табиатга, қишнинг хислатларига суқ билан боқарди. Қаршисида ўтирган Ўғилжон ва Ражаббойни, жажжи Орзубекни ўйларди.

— Раҳмат, атайлаб йўқлаб келибсизлар! Сизларнинг бахтингиз — менинг ҳам бахтим, қувончингиз — менинг ҳам қувончим.

Биз сизга Зайнаб Эшмуродова ҳаёти ва меҳнат фаолиятидан бир шингил ҳикоя қилдик, холос. Унинг кундалик фаолиятида бундай ҳаяжонли воқеаларни кўплаб учратишимиз мумкин. Зайнаб опа Мирзачўлнинг фаол аёлларидан, қарийб ўттиз йилдирки, Сирдарё области меҳнаткашларига медицина хизмати кўрсатиб келаётган коммунист хотин-қизларимиздан бири. Бугунги кунда тажрибали гинеколог-врач, медицина фанлари кандидати З. Эшмуродова ҳузурига республикамизнинг турли бурчакларидан нажот излаб келишади. Дардларига шифо топиб, миннатдорчилик туйғуси жўш урган умидли чеҳралар — у кишининг қувончи, бахти! Мана, оналик бахтига муяссар бўлган андижонлик Муҳайёнинг дил сўзлари: «Зайнаб опа! Энди сиз — менинг иккинчи онамсиз! Бахтимизга ҳамиша омон бўлинг, сиздан умр бўйи қарздорман...» Ана шундай жумлалар билан бошланувчи мактублар, қалб эҳтирослари билан битилган ёзувлар сон-саноқсиз.

З. Эшмуродова меҳнат қилаётган «Голодностепстрой»нинг медицина-санитария қисми гинекология бўлимида ҳар йили 6 мингдан ортиқроқ оналар ва келинлар даволаниб чиқиб кетадилар. 28 йиллик меҳнат фаолияти давомида у 10 мингдан зиёд операция билан шуғулланди. Бу рақам айтишга осон, албатта. Унинг замирида кучли меҳнат, одамларга меҳр ва садоқат мужассамлашганлигини бир ҳис қилиб кўринг-а! Йилига бу ерда 3 мингдан кўпроқ янги инсон дунёга келади. Кунига эса ўртача 15—20 та она қабул қилинади. Медицина-санитария қисмининг бу шифокор раҳбарлик қилаётган гинекология, аёллар консультацияси ва туғруқхона бўлимларида туну кун оналар ва болалар ҳаётини муҳофаза қилиш борасида ғамхўрлик кўрсатилади.

— Тўғриси, ёшлигимда педагог бўламан деб юрардим, — ҳикоя қилади Зайнаб опа болалик йилларини хотирларкан. — У пайтлари ўрта мактабни тугатганларни район вакиллари йиғиб ўқишга юборишарди. Мактабни тугатгач, ана шундай йиғилишда район раҳбарлари: «Сени Тошкентга жўнатамиз, районимизга докторлар жуда ҳам керак», — деб қолишди. Сўнг ҳужжатларимни ТошМИга юборишди. Урушдан кейинги йилларда мактабни «аъло» баҳога битирган ёшлар институтларга имтиҳонсиз қабул қилинарди. Шу-шу бўлди-ю мединститутда ўқий бошладим. Тиббиётга менда аста-секин меҳр уйғонди, иштиёқим орта борди. Бугун эса... ҳаётимни медицинасиз тасаввур этолмайман, касбимни севаман.

Олтмишинчи йилларнинг бошларида Янгиер район соғлиқни сақлаш бўлимида участка врачи бўлиб ишлардим, — деб Зайнаб опа Мирзачўлдаги дастлабки қийинчиликларни эслади. —Одамлар медицинадан қўрқишарди. Бирорта ҳам аёл касаллигидан нолиб мурожаат этмасди. Ўзим қишлоқма-қишлоқ юриб хонадонларга кирардим. Тарғибот-ташвиқот қилардим. Аста-секин тушуна бошлашди, ўзлари келадиган бўлишди. 1961 йили 30 ўринли туғруқхона очдик.

Зайнаб Бобоевна 1971 йилдан КПСС аъзоси. У бир неча марта шаҳар партия комитети аъзолигига кандидат бўлган, посёлка ва шаҳар Советларига депутат қилиб сайланган. Янгиер шаҳар хотин-қизлар кенгашининг аъзоси сифатида жамоат ишларида фаол иштирок этади. Тўрт йил медицина-санитария қисми партия ташкилоти секретари бўлди, ҳозир эса бош врач ўринбосари. Изланувчан шифокор 1982 йили «Тез ва кўп туққан хотинларда ҳомиланинг ўтиши» деган мавзуда кандидатлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилди.

Мирзачўлда медицина тараққиётини Зайнаб Бобоевна ҳаёти ва фаолиятисиз тасаввур этиш қийин. Минглаб чеҳраларга кулгу, қувонч ва шодлик ҳадя этган бу олижаноб шифокор эллик баҳорни қаршилади. У «Ўзбекистон ССР соғлиқни сақлаш аълочиси» нишони, Октябрь революцияси, Меҳнат Қизил Байроқ орденлари ва «Меҳнатда ўрнак кўрсатганлиги учун» медали билан тақдирланган.

Ҳамшаҳарлари бу оилани «Шифокорлар оиласи» деб аташади. Бунинг боиси Зайнаб опанинг турмуш ўртоғи Файзимамат Мамадазимов тажрибали терапевт. Қизи Дилором ТошМИда таҳсил олаяпти. Лола ўнинчи синфда ўқийди, онаси изидан бормоқчи. Тўнғич фарзанди Алишер ва келини олий маълумотли инженер-ирригатор.

...Уни ҳамиша шогирдлари даврасида учратасиз. Виктория Халилова, Тамара Мясоедева, Светлана Аплетаева, Туҳфа Робиева, Муҳаббат Мавлонова сингари ўнлаб врачлар Зайнаб опани устозимиз дейишади, билмаганларини сўраб ўрганишади.

— Врач сифатида мени бир нарса жуда кўп ўйлантиради, — дейди З. Эшмуродова. Кейинги пайтларда хотин-қизлар орасида турли касалликлар учрамоқда. Болалар ўлимининг олдини олиш республикамиз миқёсида катта муаммо бўлиб турибди. Айниқса болали аёллар касалликка кўп чалинадилар. Ўзингиз ўйланг, ахир, йилига бола туққан аёлда қувват нима қилсин?! Улар ҳар томонлама соғлом бола туғади, деб кафолат бера оласизми?! Аёлларда туғиш ўртасидаги даврни 2,5—3 йилга чўзишимиз керак. Ана шундагина соғлом бола туғилади. Областимизда районлараро туғруқхона очиш вақти ҳам келди. Бу ишга область соғлиқни сақлаш бўлими ва маҳаллий Советлар раҳбарлари негадир аҳамият беришмаяпти. Болалар — келажагимиз! Буни унутмаслигимиз керак.

С. ЙЎЛДОШЕВ,
«Голодностепстрой» медицина-санитария қисми урология бўлими мудири, биринчи категорияли врач.
У. СИРОЖОВ,
журналист.

«МАРВАРИД»ДАН МАМНУН БЎЛДИК

Олти йил муқаддам Фарғона областидаги «Чимён» санаторийси қошида ансамбль ташкил этилган эди. Унга фарғоналик санъаткор Маҳамаджон Холматов бадиий раҳбар қилиб тайинланди. Санаторий маъмурияти ансамблни зарур музика асбоблари билан таъмин этди ва ёш санъаткорлар учун шароит яратиб берди. Шундан сўнг М. Холматов ўзи яхши билган ва санъатга ихлос қўйган ўндан ортиқ йигит-қизни тўплади. Ансамбль тез орада фақат санаторийдагина эмас, балки атрофдаги хўжаликлар, маҳаллалар аҳолисига концертлар бера бошлади. Кейинчалик область, район, шаҳар ва санаторийлар ўртасида ўтказилган фестивалларда актив қатнашиб, бир неча маротаба ғолиб бўлди.

Яқинда биз — дам олувчиларга «Марварид» ансамбли санаторийнинг муҳташам биносида катта концерт берди. Ҳаваскорлик коллективининг етакчи хонандалари Сирожиддин Иброҳимов, Мадамин Исҳоқов, Акбарали Холмуҳамедовнинг қўшиқлари, ёш рақкосалар Муборакхон Назарова ва Мунаввархон Набиеванинг дилрабо рақслари томошабинларга маъқул тушди.

Хуллас, қўли енгил шифокорлар билан бирга ажойиб санъаткорлар ҳам дардимизга малҳам бўлишди.

Ҳ. ЙЎЛДОШЕВ,
ветеран педагог.

А. С. МАКАРЕНКОГА БАҒИШЛАНАДИ

«Билим» жамияти ва Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти А. С. Макаренко ҳақида туркум лекциялар тайёрлади. Лекциялар ажойиб ёзувчи, педагог туғилган куннинг март ойида нишонланадиган юз йиллигига бағишланган. Лекторийда қатнашиш учун таниқли моҳир педагоглар, А. С. Макаренконинг шогирдлари таклиф этилган. Лекциялардан тушган маблағлар совет Болалар фондига ўтказилади.

(ЎзТАГ).

Оқ йўл сенга, бўтам!

Мен ҳали кўплаб ҳикоя ва романлари босилмаган ўзбек ёзувчиси Уктам Ҳакималининг рус тилига таржима қилинган прозасини ўқишга муяссар бўлдим. Мен учун кўп миллатли совет адабиётида янги истеъдод кашф этилди.

Уктам Ҳакималининг ижоди адабиётда пайдо бўлиши аҳамиятини тўла очиб беришдек жасоратни зиммамга ололмайман. Бу — танқидчиларнинг иши. Мен эса танқидчимасман, боз устига назариячи ҳам эмасман, ўз куч-қувватини, етмиш йилдан ортиқ умрини бадиий асарлар яратишга сарфлаган ёзувчиман, яна ҳам соддароқ қилиб айтганда ёзувчи-амалиётчи. Шу нуқтаи назардан мен Уктам Ҳакималининг прозаси қолдирган таассурот ва унинг нимаси ҳамда қандай фазилатлари ёққани ҳақида икки оғизгина тўхталиш ниятидаман.

Аввало, бу менинг фикримча, албатта, ҳикоя қилиш услубининг тасвирлаш услубига туташиб, уйғунлашиб кетиши. Буни чинакам ёзувчининг фазилати дейиш мумкин. Яна менда ёзувчининг асар композицияси бобидаги маҳорати катта таассурот қолдирди. У сюжетни ўқувчи диққатини тортиб кетадиган даражада беришдек ноёб иқтидорга эга. Бу ерда оҳанг ва мусиқийлик роль ўйнайди, бу эса ёзувчи иқтидорининг асосий омилларидан биридир: ички мусиқийлик бўлмаган ерда санъат йўқ.

Уктам Ҳакимали бадиий прозасининг улкан санъатга алоқадорлигини кашф этиш учун унинг «Марра», «Учинчи баҳор» ҳикояларини ўқишнинг ўзи кифоя.

«Марра» ҳикоясида ўзбекларнинг от мусобақаси, binобарин, икки киши — қачонлардир худди шундай мусобақада бир қулоғидан, бир қўлидан ажралган кекса чавандоз ва уни мағлубиятга учратишга бел боғлаган навқирон, кучли чавандоз ҳақида ҳикоя қилинади.

Ҳикояда бошдан-оёқ ўзбекларнинг «улоқ» деб аталмиш мусобақаси муфассал тасвирлаб берилган. Бу ерда нақ ҳаёт-мамот жанги бораяпти.

Ҳикоя ажойиб оҳангдорлиги ва чуқур мусиқийлиги туфайли ҳаяжон билан бош кўтармай ўқилади.

Ўқувчи муаллифнинг воқеани маҳорат ва билимдонлик билан тасвирлай олгани сабабли «улоқ»нинг бутун тафсилотини икир-чикиригача ўз бошидан кечиргандай бўлади, ҳикоянинг ўз ҳаётини тикиб, марррага етиб оламдан ўтса ҳамки ғалабага эришган машҳур чавандознинг фожиавий ниҳояси асло марсия тарзида эмас, балки кекса чавандоз — қаҳрамоннинг ғалаба гимни бўлиб янграйди.

Иккинчи ҳикоя мутлақо бошқача, «Учинчи баҳор» деб аталмиш бу асар ёш она Бўри ва унинг жуфти — сариқ Бўрига бўлган ҳис-туйғулари, саҳрода кечирган бахтли дамлари, сўнг уч боласининг дунёга келиши, шунингдек она бўрининг уларга нисбатан оналик меҳр-муҳаббатига бағишланади.

Муаллиф бу ерда ҳам ёш урғочи Бўрининг ўз жуфти сариқ Бўрига бўлган муҳаббати, уларнинг тунги саҳро қўйнидаги ишқ-муҳаббат ўйинларини, кейин кўзи ёришидаги азоблари, ниҳоят овчи ўқидан хазон бўлиши манзараларини ажойиб маҳорат, бадиий аниқлик билан ишончли ифодалайди.

Буларнинг ҳаммаси нимаси биландир китобхонга Киплингнинг услубини эслатади, сеҳргарона аниқлиги билан ром этади.

Мен Уктам Ҳакималининг ҳикояларини ўқиб туриб, ҳозирга нисбатан узоқ ўтмиш бўлиб қолган йилларда, ўша пайтларда ёш, аммо эндиликда ажойиб сўз устаси бўлиб етишган Чингиз Айтматовнинг биринчи асарини худди шундай ҳаяжон билан ўқиганимни хотирладим.

В. П. КАТАЕВ.

1985 йил 4 август.
Переделкино.

Уктам ҲАКИМАЛИ

УЧИНЧИ БАҲОР

ҲИКОЯ

Оппоқ сукунат чўкиб ётган ер сатҳидаги оппоқ қорлар эриб бўлди. Бу ёғи бошқа фасл... ёмғир фасли... Ёмғир фасли ҳам бошланди. Осмонни қоплаб ётган қора булутлар кеч билан қуюқлашди-да, шаррос ёмғир қуйди. Димиққан, қоронғи ва зах ғор деворларига шиддат билан урилаётган ёмғирнинг шашти тонг ёришиши олдидангина бироз сусайди. Аста-секин ҳаво йиртилишиб илк тонг нурлари бутун борлиқни, жумладан уч кундан бери тўлғоқ азобида тўлғанаётган ёш бўрининг кулбасини ҳам мунаввар этди. Ҳомиладор тарғил Бўри ёмғир шиддат билан ёғаётган кездаги нотинчлик ва ёмғир тинганидан кейинги нохуш ҳавони, осойишталикни ҳам ҳис қилди, ёшли кўзлари, дардли қалби бахтиёрлик нури билан ёришди. Бу, табиатнинг узоқ муддатли, сурункали ёмғирдан кейинги, яъни ер ва ўрмаловчи жониворлар учун кўрсатган эҳсони эди. Баҳор бошланиши олдидан бир қур мана шундай шаррос ёмғир қуяр, осмон чарақлаб кетар, табиатда намлик фасли ҳукмронлик қила бошларди. Кўкатлар ер қобиғини ёриб, сўнг тепага кўтариларди. Ҳайвонлар инларидан ташқарига чиқиб хилват ерларни излаб топиб, ўзларини офтобга солишарди. О, бу ёғи роҳат-фароғат даври... Баҳор! Назокатли, нафосатли фасл! Эт жунжикмайди, қиш бўйи увишиб чиққан томир, пайлар яйраб, тез ва чаққон ҳаракатга имкон туғилади. Ахир рақиб — овчидан қочиб қутулишнинг ягона йўли ҳам шу тез ва чаққон ҳаракат қилишмасми! Эҳ, қанийди тезроқ бўшалса-ю, танасини узлуксиз кемираётган сим-сим оғриқдан буткул қутулса. Оғриқ азоби шу қадар жонига тегдики... Айниқса ташналик, очлик дарди вужудини ҳаддан зиёд эзаяпти.

Ёш, ҳомиладор Бўри шу каби табиий туйғу билан оғир, жуда оғир увиллаб бошини девор томонга ташлади. Шишган бурни, қуришган лаблари орасидан ҳаво сўриб, шу тариқа узоқ хириллаб ётди.

У эндигина уч баҳор юзини кўра бошлаган, бу унинг илк бор кўзи ёриши эди. Ёш бўри шу онгача тўлғоқ азоби ҳақида бирон бир тушунча, туйғуга эга эмасди, ҳозиргидай ёлғизланиб ҳам қолмаган эди. Дард чеккан кезлар ёлғизлик азоби энг даҳшатли хўрлик эканини тушунчасига илк бор сездираётганди. Очлик, тунлари тентирашдан ҳам кўра ёлғизлик азоби оғир экан. Овчининг ўқи ҳали уни жароҳатламаган, ўқ азобини фақат тасаввур қилибгина даҳшатга тушар, бироқ тўлғоқ азоби эса тасаввурида жонланган ўқ азобидан минг бор кучлилигини энди танасидан кечираяпти. Учинчи баҳор юзини кўргунча у онаси—катта тарғил Бўрининг ортидан ризқ излаб чопган кезлари вақт етиб мана шундай ҳолга тушиши мумкинлиги ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаганди. Онагинаси, азобларининг сабабчиси бўлмиш меҳрибонгинаси — тарғил Бўри қаёқларга кетди? Нимага келмайди?! Ахир онаси бирор вақт уни ёлғизлаб қўймаган, фарзанди учун ҳамзоти —бўрилар билан бир неча бор тишлашганди-ку! Нима бўлди ўзи?! Наҳотки шунчалик бераҳм... Ким билади, қуролли, икки оёқда юрадиганлар —овчилар уни отиб олишдимикин?! О, қани ҳозир онагинаси ёнида бўлса-ю, оёқлари, пешонаси, кўзларидан яласа, ялайверса, вужудидаги оғриғини олиб ташласа, азоблардан халос этса! Ёлғизлик дардидан қутқарса... У ҳам онагинасининг иссиқ, юмшоқ лаблари тафтини туйса, туяверса... Кейин онаси бир парчагина гўшт келтириб берса.

Ёш ҳомиладор бўри ниҳоят туришга, оғриқ, очлик ва ташналик азобини унутишга уринди. Барибир дарди енгиллашмади, юрагини тушкунлик туйғуси эгаллади. Сўнг қорнида қаттиқ санчиқ қўзғалди-ю, кўз олди қоронғулашди. Бу мутлақо янги санчиқ эди. Оғриқ вужудини бўшаштириб юборди, кутилмаганда миясида ўлиш, ундан ҳам бошқачароқ —мангуга йўқолиб кетишга ўхшаш тушунча ифодаланди. Тезроқ кўзлари юмилса-ю, қайтиб очилмаса... У ҳушига келгач, яна ўнгланишга тиришди — бўлмади, панжаларидан бошлаган сим-сим оғриқ танасига, ундан миясига кўчиб ҳолсизлигини оширди. Кейин танаси гўё игналар санчилгандай жимирлашиб, ўрнини дарҳол иссиқлик қоплади. У тепаси ловиллаб ёна бошлаганини англади ва ёниш оқибатида содир бўлаётган беҳолликни, иситмани ёзиб юбориш учун тумшуғини чўзиб очди-ю, шахт билан девордаги илдизни тишлади. Оғир, жуда оғир акиллашдан ғор жаранглаб кетди. Энди у қаҳр ва ғазаб билан илдизни ғажир, кўчиб чиққан кесакларни чайнар, қуруқшаб қақраган тили ачишар, очликдан эса ичаклари ғулдирар, қуруқ илдиз бўлакларини ютиш мадорсиз бўрига осон бўлмаётган эди. Илдиз ва кесакларни чайнайверишдан унинг дарди бироз енгиллашгандек туюлди-ю, ёқимсиз, мазасиз тупроқни тили билан зўр бериб ташқарига суриб ташлай бошлади. Бўлмади, тўсатдан қорни билан орқа оёқлари ўртасида қўзғалган санчиқдан кўзлари олайиб, тишлари такиллаб кетди. Юраги «гуп-гуп» ураётгани, санчиқ эса оғриқ билан алмашгани, сўнг қорни қаттиқ силкинганини ҳам у яхши ҳис қилиб турди. Бу туғилажак болалари эди... Улар ёруғ дунёга келишлари олдидан азоблаётгани, кўзлари ёриши яқинлашиб қолганини ёш ҳомиладор бўри дарҳол ҳис этди. Унинг шишган қовоқлари орасидаги мунгли кўзлари, қоқшоқ лабларида мамнунлик ва осуда жилмайиш содир бўлди. Бу — тилсиз жониворларга, умуман тирик жон, яъни она ва оналикка хос илк бахтиёрлик туйғуси ифодаси эди. Мана шу тирик жонгагина хос муқаддас туйғу уни ўз ихтиёрисиз жилмайтириб, лат емаган юраккинасида оналик меҳрини жўштириб юборди-ю, оғриқ азобларини ҳам бир неча дақиқа унутишга мажбур бўлди.

Бироқ, бахтиёрлиги узоққа чўзилмади. Очлик, ташналик, оғриқ азоби турли томондан совуқ ва ёқимсиз панжалари билан унинг ҳилвираб турган танасига яна човут сола бошлади. Уч кундан бери шу тахлит тўлғанар, на уйқусида, на ўнгида ҳаловат бор эди. Бўри ерга баттар қапишди, чап юзини тупроққа босди. Кейин хотирасида илк бор оёққа турган, қорин тўйғазиш илинжида онаси ортидан ташқарига чиққан кезлари жонланди. Хотира ва хотираларни жонлантираётган ўтмиш унинг қисқа муддатли ором, яъни ўзини ўзи алдаш, оғриққа бардош бериш вазифасини ўташи керак эди. У ўшанда диркиллаб, тарғил жунларини селкиллатиб онаси ортидан ташқарига чиққанди. Катта тарғил бўри ҳуркак ва оч назар билан атрофга аланглаган, теваракни узоқ кузатганди. У эса икки эгачисига қўшилиб майда, учли тишлари билан онасининг жунларидан тишлаган, тортқилаган, ирғишлаб ўйнаган эди. Уч бўри боласи шу тариқа кимсасиз, яйдоқ яйловда кунни кеч қилишганди. Ўша кундан эътиборан у онаси орқасидан эргашиб роса тентираган, тентирайверган эди.

Тентираш фасли бошланишидан бир ой олдин у илк бор совуқ ва зах ғорда ёруғликни кўрган, «инг»лаган эди. Онаси лаби билан уни ва яна икки эгачисининг жунларини ялаб қуритган, ялаб кўзларини ҳам очган эди. Мана, ниҳоят ўша ҳол ўзининг ҳам бошига тушди. Дарвоқе, жунлари қуриб, кўзларини очганида онаси ва эгачилари хира туманга ўхшаб туюлгани, сўнг онаси тумшуғи билан ўзига тортгани, юмшоқ, иссиқ бир нарсани узоқ туртиниш-суртинишдан кейин топиб олишига кўмаклашгани, у лабларига чалинган нарсани миқ-миқ сўргани, сўргани сари иссиқ ва лаззатли суюқлик оқиб томоғига, ундан қорнига ўтгани, сўнг ёнбошлаб ухлаб қолганини ҳам яхши эсларди. Ғор ичи ёришар, қоронғилашар, у эгачилари билан олишиб чарчагач, онасининг маммасига ёпишар, оппоқ, лаззатли сутини сўра-сўра охири кўзларини юмарди.

Бир куни онаси ғорга катта бир суякни судраб киргани, у эгачилари билан тишлашиб олишгани, егани, кейин ташқарига чиққани, тўсатдан нимадир гумбурлагани ва онаси болаларини эргаштириб жон ҳолатда ғорга қочгани ҳам хотирасидан кўтарилмаган эди. Онаси! О, қани у? Эгачиларичи?! Эрта ё индин кўзлари ёрийди... У ҳам албатта онасига ўхшаб ерда, зах тупроқда «инг»лаб ётадиган болаларининг жунларини ялаб қуритади, ялаб кўзларини очади... Бир амаллаб эмизгунча чидайди-да, кейин ташқарига чиқиб қорнини тўйғазиш йўлини излайди. Овчиларга йўлиқмасин-да.

Овчилар! Ғойибдан пайдо бўлиб, ўқлар билан танасини қақшатадиган, оппоқ қорни қип-қизил қонларга бўяйдиган шу овчилар бўриларни, жумладан уни ҳам кўпдан бери таъқиблаб келардилар. Икки оёқда юрувчи овчилар унга ҳам, ўзидан олдин ўтган аждодига ҳам тинчлик беришмаганди. Нега, нима учун?! Тўғри, бўри инсон наздида озорли ва мутлақо кераксиз жонивор. Озорли, кераксиз жониворни табиат нимага яратди?! Балки у янглишгандир? Ахир табиат янглишмайди-ку! Бўрида шу тахлит тафаккур қилиш қолибияти йўқ эди. Ҳатто бўрилар касал ва касаллик тарқатувчи ўлимталарни еб, инсон зотини офатлардан сақлашлари ҳақидаги тушунча ҳам унга бегона эди. Бироқ ўлмаслик, ўлишни истамаслик туйғуси унда мавжуд эди.

Бўрининг тишлари такиллаб кетди, ҳасрат билан бошини кўтарди. Ногаҳоний қўзғалган оғриқ уни шу аҳволга солди. Бу гал оғриқ орқа оёқлари тарафда қаттиқ санчиқ билан қўзғалганди. Санчиқ ўзини чангалзор орасига урган кезларидаги каби қовоқларига санчиладиган тиконлардай кучли оғриқ билан қўзғалиб оёқларигача қалтиратиб юборди.

Титроқ аста-секин гўшт ва териларига кўчди.

(Давоми бор).

САТИРА НИШОНГА ОЛАДИ

Андижон областининг Марҳамат районидаги халқ театри тайёрлаган «Парвона» спектакли премьераси томошабинларга жуда манзур бўлди. Ҳаваскор артистларга ҳаётнинг ўзи асар сюжетини айтиб берди. Спектакль маҳаллий арақхўрлар, танбаллар, прогулчилар, бюрократлар устидан кулади. Ташаббускорлар сатира қуроли жамиятдаги салбий ҳолатларга қарши курашда таъсирчан восита бўлишига умид қиладилар.

Марҳаматнинг ҳаваскор артистлари театр режиссёри М. Иминжонов билан бирга янги интермедия ва сатира постановкаларини тайёрламоқдалар. Улар райондаги кундалик турмушдан мавзу топмоқдалар. Уларга маҳаллий журналистлар ҳам астойдил кўмаклашмоқдалар.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

ҚАЛЛОБЛИК УЧУН ЖАРИМА

Гамбургдаги никоҳдан ўтказиш бюроси 50 минг марка жарима тўлашга мажбур бўлди. Сабаб: никоҳ эълонларида қизлар тўғрисида нотўғри маълумотлар берилганидир. Гап шундаки, бюрога қизиқишни кучайтириш, ўз фаолиятини яхшилаш мақсадида унинг ходимлари аслида йўқ суратларни эълон қилишган. Улар билан учрашиш тўғрисида эркаклардан юзлаб истаклар тушган. Натижада ҳаётдаги ва суратдаги қизлар бошқа-бошқа эканлиги маълум бўлди. Бундай қаллоблиги учун бюро жазога тортилди.

ЎСИМЛИКЛАР ПОЛИКЛИНИКАСИ

Венгриянинг Дьер шаҳрида ўсимликлар учун шифохона ташкил этилди. Гулчилар, хонаки гулларнинг эгалари касалланган ўсимликни бу ерга олиб келадилар ёки уйга «тез ёрдам» чақиришади. Мутахассислар касалликни даволабгина қолмай, унга бошқа йўл қўймаслик тўғрисида маслаҳатлар беришади.

ЧЕКУВЧИЛАР КАМАЯДИ

Расмий маълумотларга қараганда, ҳозир Хитойда 200 миллиондан кўпроқ киши чекади. Ҳадемай улар учун қийин дамлар бошланади. Чунки мамлакатда чекишга қарши махсус қонун ишлаб чиқилмоқда. Унда, жумладан, 18 ёшга тўлмаганларнинг чекиши бутунлай таъқиқланади. Янги қонун муносабати билан яқин орада дастлабки тадбирлардан бири сифатида студентлар шаҳарчаларида чекиш жойлари йўқ қилинади.

Редактор
А. Ғ. МУХТОРОВ.

ЗАНГОРИ ЭКРАНДА

Чоршанба, 27

● МТ I

7.00 **«120 минут».**
9.05 Мультфильмлар: «Умка», «Умка дўст излайди», «Олти кичкинтой пингвинлар».
9.30 **«Владимир Высоцкий билан тўрт учрашув».** Учинчи учрашув — «Высоцкий кинода».
10.35 «Табиат билан ҳамжиҳат бўлиб». Ҳужжатли фильмлар премьераси.
11.05 **«Брянск ўйин-кулгилари».** Фильм-концерт премьераси.
11.35 Янгиликлар.
* * *
16.05 «Қайта қуриш прожектори».
16.15 **«Фақат ҳазил».** Фильм-концерт премьераси (Киев).
16.45 **«Замондошимиз портрети».** Ҳужжатли фильмлар
17.20 «Уч денгиз оша саёҳат» Бадиий фильм. 2-серия.
18.35 **«Инсон ва қонун».** «Эркакларга ярашмаган воқеа». БХСС хизмати ходимларининг талонтарож қилувчилар билан курashi ҳақида ҳужжатли фильм.
19.25 «Дунё воқеалари».
19.45 **«Барча дарёлар оқади».** Саккиз серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3 ва 4-сериялар.
21.30 **«Время».**
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 **«Владимир Высоцкий билан тўрт учрашув».** Тўртинчи учрашув — «Шоир, ижрочи, музикачи».
23.30 **«БМТ. 1987 йил якунлари».** Ҳужжатли фильм премьераси.
23.50 «Дунё воқеалари».
24.00 **«Тянь-Шань. Одамлар ва тоғлар».**

● МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.
9.15 «Объективда — жониворлар». «Гренландия тюлени». Илмий-оммабоп фильм.
9.35, 10.35 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 10-синф. Деворий газетани ЭҲМ чиқаради.
10.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун.
11.05 СПТУ ўқувчиларига. Астрономия.
11.35, 12.35 А. М. Горький. «Болалик». 6-синф.
12.05 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.
13.05 «Уч денгиз оша саёҳат» (Афанасий Никитин). Бадиий фильм. 1-серия.
14.20 «Сванетия қишда». Телевизион ҳужжатли фильм.
14.30 Янгиликлар.
14.40 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Менинг тақ[illegible] 2-серия.
15.55 М. Чулаки. 4-«Қаҳрамонлик» симфонияси.
* * *
18.30 Янгиликлар.
18.35 П. И. Чайковский номли халқаро конкурс лауреатлари. Л. Власенко (фортепьяно).
19.30 «Қишлоқ янгиликлари».
20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!
20.45 **«Альберто».** Ҳужжатли фильм премьераси (Куба).
21.15 Агар соғлом бўлай десанг. «Ичкиликбозликнинг зарари ҳақида».
21.30 **«Время».**
22.05 «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Жиголо ва Жиголетта». Қисқа метражли телевизион бадиий фильм («Экран»).
22.55 **«Ўз уйингни томи остида».** Телефильм премьераси (Олмаота).
23.15 СССР Давлат телерадиоси академик рус қўшиқлари хори ҳузурида меҳмонда.
23.55 Янгиликлар.

● ЎзТВ

7.00 **«Ассалому алайкум».** Информацион-музикали программа.
* * *
17.30 Рус адабиёти. Ҳаёти — жасорат. Коммунист ёзувчи Н. Островский (рус.).
18.00 Кўрсатувлар программаси.
18.05 **«Ёшлик»** студияси кўрсатади. «Сенинг замондошинг».
18.50 «Шимол эртаги». Мультфильм.
19.00 **«Пахтачилик: тажриба ва муаммолар».** «Ер унумдорлиги — юқори ҳосил гарови».
19.30 **«Ахборот»** (рус.).
19.45 «Жиззах область дала меҳнаткашлари билан учрашув». Музикали кўрсатув.
20.30 **«Ахборот».**
20.50 «Жиззах область дала меҳнаткашлари билан учрашув». Музикали кўрсатувнинг давоми.
21.30 Москва. **«Время».**
22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори».
22.15 «Тилга эътибор».
22.45 «Тўмарис». Фильм-балет («Ўзбектелефильм»).
23.50 Кўрсатувлар программаси.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: редактор ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул секретарь —33-09-93, 32-56-26. Секретариат —32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими —33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими —33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими —32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими —32-54-52. Таржима бўлимлари —32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими —32-58-79. Эълонлар бўлими —33-81-42.

Р — 13651. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. А. 1016. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12